

СХВАЛЕНО
Педагогічна рада
№1 від 31.08.2023

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор гімназії №102 ДМР
_____ Ірина БОНДАРЕНКО
Наказ від 31.08.2023 № 01-01/71

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
Дніпровської гімназії №102
Дніпровської міської ради
на 2023/2024 навчальний рік

м. Дніпро
2023 рік

ЗМІСТ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ	3
II. ПРИЗНАЧЕННЯ ЗАКЛАДУ ТА ЗАСІБ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	7
III. ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ДОШКІЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ	9
Розділ I. Особливості організації освітнього процесу	10
Розділ II. Пріоритетні завдання на навчальний рік. Інноваційна діяльність	18
Розділ III. Програмно-методичне забезпечення освітньої діяльності	19
Розділ IV. Предметно-просторове розвивальне середовище	21
Розділ V Партнерська взаємодія	23
Розділ VI. Інструменти проведення внутрішнього моніторингу освітнього процесу	24
Розділ VII. Показники реалізації освітньої програми «Дитина» для дітей від 2 до 7 років	24
Показники життєвої компетентності дітей раннього віку (3 рік життя) ...	25
Показники життєвої компетентності дітей молодшого віку (4 рік життя)..	27
Показники життєвої компетентності дітей середнього віку (5 рік життя) .	31
Показники життєвої компетентності дітей старшого віку (6 рік життя) .	37
IV. ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ШКІЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ	43
V. РОБОЧІ НАВЧАЛЬНІ ПЛАНИ ТА ЇХ ОБҐРУНТУВАННЯ	45
VI. ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	46
VII. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ . ТА ЗАСТОСУВАННЯ В НЬОМУ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	49
VIII. ПОКАЗНИКИ (ВИМІРНИКИ) РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ	50
IX. ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ	53
Перелік навчальних програм для 1-4-х класів (НУШ)	53
Перелік навчальних програм для 5-6-х класів	53
Перелік навчальних програм для 7-9-х класів	55
ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВАРІАТИВНОГО КОМПОНЕНТУ	56
Структура навчального року	57
ДОДАТКИ	61

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Освітня програма Дніпровської гімназії №102 Дніпровської міської ради розроблена згідно з Конституцією України (ст.53), на виконання Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про внесення змін до деяких законів України в сфері освіти щодо врегулювання окремих питань освітньої діяльності в умовах воєнного стану» (№7325 від 28.04.2022 р.), державних освітніх стандартів, зразків освітніх навчальних програм, курсів і дисциплін та складена відповідно до основних вимог нормативних документів:

- Розпорядження Кабінету міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року та Розпорядження Кабінету Міністрів України № 903-р від 13.12.2017 «Про затвердження плану заходів на 2017-2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»;

- Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (від 19.04.2020, ст. 21);

- Постанови Кабінету міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти»;

- Постанови Кабінету міністрів України від 24.07.2019 № 688 «Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти»;

- Постанови Кабінету Міністрів України від 24.06.2022 № 711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні»;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 року № 957 «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» (доповнення згідно з Постановою КМ № 483 26.04.2022р.)

Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22 до Типової освітньої програми 1-4 класів загальноосвітніх закладів середньої освіти (розроблена під керівництвом О.Я. Савченко)

- Наказу МОН України від 07.06.2017 № 804 «Про оновлені навчальні програми для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів» (зі змінами, внесеними наказом МОН України від 03.08.2022 №698);

- Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 №957 «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти»;

- Наказу МОН України від 10.06.2019 № 808 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 12.06.2018 № 627»;

- Наказ МОН України від 29.08.2022 р. «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5-10 (11) класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами»;

- Наказу МОН України від 13.04.2011 № 329 «Про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти»;

- Наказу МОН України від 16.04.2018 № 367 «Про затвердження Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних

закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти;

- Наказу МОН України від 20.02.2002 № 128, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 06 березня 2002 р. за № 229/6517 «Про затвердження нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах;

- Наказ МОН України від 28.03.2022 №274 «Про діякі питання здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану»;

- Положення про інституційну та дуальну форми здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом МОН України 23 квітня 2019 року №536 (у редакції наказу МОН України від 10.02.2021 №160), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 22 травня 2019 р. за №547/33518;

- Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН України 12.01.2016 року №8 (у редакції наказу МОН України від 10. Лютого 2021 року №160), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 03.лютого 2016 року №184/28314;

А також:

- Листа Міністерства освіти і науки України від 02.04.2018 № 1/9-190 «Щодо скороченої тривалості уроку для учнів початкової школи»;

- Листа МОН України від 01.02.2018 № 1/9-74 «Щодо застосування державної мови в освітній галузі»;

- Листа МОН України № 1/9-322 від 18.05.2018 «Роз'яснення щодо порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у ЗНЗ в умовах повної або часткової інтеграції різних освітніх галузей»;

- Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти затвердженого Наказом МОЗ України від 25 вересня 2020 року № 2205, інших нормативних документів щодо діяльності закладу освіти, спрямованих на реалізацію освітніх потреб особистості та задоволення викликів суспільства.

Освітня програма початкової та базової загальної середньої освіти (*далі* – освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації школою єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової та базової загальної середньої освіти (*далі* – Державний стандарт).

Освітня програма КЗО «НВК № 102» ДМР визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, факультативів, курсів за вибором тощо, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх вивчення які натеper подані в рамках навчальних планів.

- очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальних програм; пропонований зміст навчальних програм, які мають гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки України»;

- рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;

– вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією Типовою освітньою програмою.

Освітня програма спрямована на:

- формування в учнів сучасної наукової картини світу;
- виховання працьовитості, любові до природи;
- розвиток в учнів національної самосвідомості;
- формування людини та громадянина, яка прагне вдосконалювання та перетворення суспільства;
- інтеграцію особистості в систему світової та національної культури;
- рішення задач формування загальної культури особистості, адаптації особистості до життя в суспільстві;
- виховання громадянськості, поваги до прав і свобод людини, поваги до культурних традицій та особливостей інших народів в умовах багатонаціональної держави;
- створення основи для усвідомленого відповідального вибору та наступного освоєння професійних освітніх програм.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття освіти у закладі.

Дошкільна освіта здобувається ,як правило, дітьми від 2 до 6(7) років за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють.

Законом «Про освіту» передбачено, що діти старшого дошкільного віку (тобто з 5 років) обов’язково охоплюються дошкільною освітою відповідно до стандарту дошкільної освіти.

Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років (відповідно до Закону України «Про освіту»).

Базова середня освіта здобувається, як правило, після здобуття початкової освіти. Діти, які здобули початкову освіту на 1 вересня поточного навчального року повинні розпочинати здобуття базової середньої освіти цього ж навчального року. Це другий рівень повної загальної середньої освіти, що здобувається протягом п’яти років (5-9 класи);

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової й базової середньої освіти за інших умов.

У відповідності до чинного законодавства заклад освіти здійснює освітній процес відповідно до рівнів загальноосвітніх програм наступних ступенів освіти:

Дошкільна освіта.

Базова загальна середня освіта:

- початкова освіта
- базова середня освіта

Гранична наповнюваність класів (1-4 – 24 учні; 5-9 – 30 учнів) та тривалість уроків встановлюються відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту».

Реалізація процесу навчання в школі здійснюється в ході 5-денного робочого тижня на уроках тривалістю в 1-х класах – 35 хвилин, в 2-4 класах – 40 хвилин, в 5-9 класах – 45 хвилин.

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами).

Відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти», від 21 лютого 2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» та від 24.07.2019 № 688 «Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти» години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Мовою навчання в КЗО «НВ № 102» ДМР є українська мова.

Навчальні плани містять інваріантну складову, сформовану на державному рівні, обов'язкову для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від їх підпорядкування і форм власності, та варіативну, в якій передбачено додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової.

II. ПРИЗНАЧЕННЯ ЗАКЛАДУ ТА ЗАСІБ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

Реалізація права дитини на здобуття дошкільної, початкової освіти, базової середньої освіти, профільної середньої освіти її фізичний, розумовий і духовний розвиток, соціальну адаптацію та готовність продовжувати освіту на подальших етапах.

Основним засобом реалізації призначення закладу освіти є здійснення освітньої діяльності відповідно до загальноосвітніх програм таких рівнів освіти:

- дошкільна освіта;
- початкова загальна освіта (школа I ступеня);
- базова середня освіта (школа II ступеня);

Реалізація призначення закладу здійснюється через забезпечення в освітній діяльності таких принципів:

- гуманізм як норма поваги до особистості та основа побудови партнерського спілкування з дитиною;
- інтеграційні засади побудови та організації освітнього процесу;
- визнання самоцінності кожного вікового періоду та орієнтація на вікові особливості;
- створення сприятливих умов для формування і розвитку у дитини пізнавальних, психічних процесів, належної спрямованості на активність у соціумі, конструктивних мотивів поведінки, самосвідомості, позитивної самооцінки, самоповаги та шанобливого ставлення до тих, хто її оточує;
- урахування індивідуальних інтересів, здібностей, темпу розвитку дитини.

Основним засобом реалізації призначення закладу освіти є засвоєння учнями обов'язкового мінімуму змісту загальноосвітніх програм. У той же час заклад має у своєму розпорядженні додаткові засоби реалізації свого призначення, а саме:

- уведення в навчальний план предметів і курсів, що сприяють загальнокультурному розвитку особистості та формують гуманістичний світогляд;
- надання учням можливості спробувати себе в різних видах діяльності (інтелектуальної, трудової, художньо-естетичної тощо);
- оригінальна організація навчальної діяльності, інтеграція навчальної та позанавчальної діяльності;
- надання широкого спектра додаткових освітніх програм і додаткових

освітніх послуг.

Освітня програма, що реалізується в закладі, спрямована на:

- формування в учнів сучасної наукової картини світу;
- виховання працьовитості, любові до природи;
- розвиток в учнів національної самосвідомості;
- формування людини та громадянина, яка прагне вдосконалювання та перетворення суспільства;
- інтеграцію особистості в систему світової та національної культури;
- рішення задач, формування загальної культури особистості, адаптації особистості до життя в суспільстві;
- виховання громадянськості, поваги до прав і свобод людини, поваги до культурних традицій та особливостей інших народів в умовах багатонаціональної держави;
- створення основи для усвідомленого відповідального вибору та наступного освоєння професійних освітніх програм;
- формування потреби здобувачів освіти до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення тощо.

III. ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ДОШКІЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ

Освітня програма діяльності дошкільного підрозділу зорієнтована на цінності та інтереси дитини, урахування вікових можливостей, збереження дитячої субкультури, взаємозв'язок усіх сторін її життя та створення умов для соціально-емоційного благополуччя й адаптації кожної дитини в соціумі дорослих та однолітків шляхом засвоєння культурно-комунікативних засобів спілкування.

Освітня програма окреслює підходи до планування й організації закладом освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення вихованцями обов'язкових результатів навчання (набуття компетентностей), визначених Базовим компонентом дошкільної освіти.

Мета програми: створення інтегрованої освіти, що реалізує право кожної дитини на якісну і доступну освіту, яка забезпечує організацію життєдіяльності в межах вікової компетентності дітей від 2 до 6(7) років із поступовим ускладненням змістовної наповнюваності на кожному віковому періоді.

З урахуванням реалій сьогодення та дії правового режиму воєнного стану, питання щодо створення безпечного, комфортного, інклюзивного середовища для всіх учасників освітнього процесу й підвищення якості освітньої діяльності закладів дошкільної освіти залишаються пріоритетними і в 2023/2024 навчальному році. Окрім того, особлива увага приділяється роботі з батьками й налагодженню тісної комунікації між усіма учасниками освітнього процесу та формуванню соціальногромадянської компетентності дітей дошкільного віку.

Зміст освітнього процесу в дошкільному підрозділі у 2023/2024 навчальному році спрямований на формування та розвиток компетентностей вихованців відповідно до освітніх напрямків Базового компонента.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей дошкільнят визначено за такими освітніми напрямами:

- особистість дитини;
- дитина в сенсорно-пізнавальному просторі;
- дитина в природному довкіллі;

- гра дитини;
- дитина в соціумі;
- мовлення дитини;
- дитина у світі мистецтва.

Виконання вимог Стандарту забезпечується з урахуванням задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних психічних і фізичних можливостей у найбільш оптимальній для кожної дитини формі.

Державний стандарт дошкільної освіти це взаємозв'язок між цінностями дошкільної освіти, напрямками освіти (змістом), процесом формування досвіду дитини в різних видах діяльності, що забезпечують освітній результат – компетентність дитини старшого дошкільного віку, а також умови, за яких ці компетентності можуть бути досягнуті.

Ключові компетентності Базового компонента дошкільної освіти продовжуються в Держстандарті початкової освіти за окремими освітніми галузями. Наприклад, освітні напрями «Дитина в природному довкіллі» та «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» продовжуються математичною та природничою освітніми галузями, а «Дитина у світі мистецтва» – мистецькою та технологічною.

Наступність між дошкільною та початковою освітою простежується й через формування наскрізних умінь, що є спільними для дошкільної та початкової освіти: виявляти творчість та ініціативність, керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі.

Розділ І. Особливості організації освітнього процесу

З 01.09.2023 у дошкільному підрозділі організація освітнього процесу відбуватиметься за дистанційною формою навчання.

Організаційні аспекти освітньої діяльності дошкільного підрозділу регламентовано такими нормативними документами:

- Закон України «Про освіту»;
- Закон України «Про дошкільну освіту»;
- Лист Міністерства освіти і науки України від 20.06.2023 № 1/8820-23 «Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів»;
- Лист Міністерства освіти і науки України від 02.04.2022 № 1/3845-22 «Методичні рекомендації щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану»;
- Лист Міністерства освіти і науки України від 21.08.2023 № 1/12490-23 «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році»;
- Положення про дошкільний навчальний заклад (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2021 р. № 86);

- Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів (затверджено наказом МОЗ України від 24.03.2016 №234);
- Гранично допустимого навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форм власності(затверджено наказом МОН України від 20.04.2015 №446);
- Лист Міністерства освіти і науки України «Щодо організації медико-педагогічного контролю на заняттях з фізкультури в закладах дошкільної освіти» від 12.12.19 № 1/9-765 ;
- Лист Міністерства освіти і науки України «Щодо комунікації з дітьми дошкільного віку з родин учасників ООС/АТО, внутрішньо переміщених осіб та організації взаємодії з їхніми батьками» від 12.12.19 № 1/9-766;
- Лист Міністерства освіти і науки України «Щодо організації роботи та дотримання вимог з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності у закладах дошкільної освіти» від 14.02.19 № 1/11-1491;
- Лист Міністерства освіти і науки України «Щодо організації роботи дошкільних навчальних закладів по ознайомленню дітей із народними традиціями, святами та обрядами» від 20.10.16 року № 1/9-561;
- Лист Міністерства освіти і науки України «Щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців» від 11.10.2017 року №1/9-546 ;
- Лист Міністерства освіти і науки України «Щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти» від 19.04.2018 року №1/9 249;
- Лист Міністерства освіти і науки України від 17.03.2022 № 1/3475-22 «Про зарахування до ЗДО дітей із числа внутрішньо переміщених осіб»;
- Лист Міністерства освіти і науки України від 22.06.2022 № 1/6887-22 «Щодо збереження мережі закладів дошкільної освіти та захисту прав їх працівників».

У дошкільному підрозділі встановлено 5-денний робочий тиждень.

Мережа дошкільного відділення становить 5 вікові групи:

- 1 група – раннього віку (інклюзивна);
- 1 група – молодшого дошкільного віку (інклюзивна);
- 1 група – середнього дошкільного віку (інклюзивна);
- 1 група – старшого дошкільного віку (інклюзивна);
- 1 група – логопедична група для дітей середнього віку.

Мова навчання – українська.

Навчальний рік у дошкільному підрозділі починається 1 вересня і закінчується 31 травня наступного року, літній оздоровчий період – з 1 червня по 31 серпня.

Загальна тривалість канікул, під час яких заняття з вихованцями не проводяться, складає 115 днів:

- літні – 92 календарних днів з 1 червня по 31 серпня,
- осінні – 5 календарних днів з 23 жовтня по 27 жовтня,
- зимові – 13 календарних днів з 25 грудня по 05 січня,
- весняні – 5 календарних днів з 25 березня по 29 березня.

У період канікул з дітьми проводиться фізкультурно-оздоровча і художньо-продуктивна діяльність.

Розподіл занять на тиждень проводиться відповідно до Наказу МОН № 446 від 20.04.15 року «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності».

Орієнтовні види діяльності за освітніми лініями	Орієнтовна кількість занять на тиждень за віковими групами				
	раннього віку (від 1 до 2 років)	перша молодша (від 2 до 3 років)	друга молодша (від 3 до 4 років)	середня (від 4 до 5 років)	старша (від 5 до 6 (7) років)
Ознайомлення із соціумом	1	1	2	2	3
Ознайомлення з природним довкіллям	1	1	1	1	2
Художньо-продуктивна діяльність (музична, образотворча, театральна тощо)	3	4	4	5	5
Сенсорний розвиток	2	2	-	-	-
Логіко-математичний розвиток	-	-	1	1	2
Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування	2	2	3	3	3
Здоров'я та фізичний розвиток*	2	2	3	3	3
Загальна кількість занять на тиждень	9	10	11	12	15
Додаткові освітні послуги на вибір батьків	-	-	3	4	5
Максимальна кількість занять на тиждень	9	10	14	16	20
Максимально допустиме навчальне навантаження на тиждень на дитину (в астрономічних годинах)**	1,3	1,4	3,5	5,3	8,3

Час організації освітнього процесу в дистанційному форматі регламентовано нормативними документами:

- Пункт 9 розділу XII Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 24.03.2016 № 234;

- Лист Міністерства освіти і науки України від 02.04.2022 № 1/3845-22 «Методичні рекомендації щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану в Україні».

Молодші та середні групи для дітей дошкільного віку – не більше 10 хвилин.
Для дітей старшого дошкільного віку – не більше 15 хвилин.

Основні форми онлайн-комунікацій з дітьми та батьками під час дистанційного навчання:

- Електронні платформи Zoom, Google.Meet., Google, Classroom, Microsoft Teams;
- Месенджери Viber, Telegram, WhatsApp;
- Соціальні мережі Facebook, YouTube;
- Інструменти онлайн-спілкування: електронна пошта, форум, чат, відеоконференція, блог;
- Формування бібліотеки онлайн-матеріалів розвивальних ігор та вправ, методичних кейсів;
- Розміщення на вебресурсах закладу відеозанять, дослідів та експериментів, завдань і рекомендацій;
- Використання публікацій психолого-педагогічного та методичного спрямування на сайті МОН.

Для забезпечення необхідних умов якісної дистанційної освіти педагоги дошкільного підрозділу дотримуються ключових завдань та кроків:

- Систематично організовувати освітній процес з дітьми раннього та дошкільного віку використовуючи освітні платформи;
- Використовувати синхронне (для дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного віку) і асинхронне (для дітей раннього віку) навчання;
- Здійснювати підготовку навчальних та розвивальних відеоматеріалів, презентацій для занять за темами;
- Створювати дидактичні ігри, розробляти творчі завдання (виготовлення поробок, малюнків, проектів) у вигляді презентацій чи фотографій з описом та поетапним виконанням завдань;
- Складати добірки рухливих ігор, руханок, пальчикової та дихальної гімнастики;
- Використовувати мотиваційні відео, відеозаняття, навчальні мультфільми;
- Надавати інтернет посилання, перелік інтернет-джерел на сторінки з розвиваючими завданнями, аудіоказками, піснями, поробками, фізичними вправами;
- Проводити конкурси, марафони, флешмоби.

За умови очного навчання дошкільний підрозділ працює з 7.00 до 17.30.

За умови роботи груп короткотривалого перебування дітей дошкільний підрозділ працює з 8.30 до 12.30.

Тривалість занять становить:

- у групі раннього віку (3-й рік життя) – до 10 хвилин
- у молодшій групі (4-й рік життя) - не більше 15 хвилин;
- у середній групі (5-й рік життя) – 20 хвилин;
- у старшій групі (6-й, 7-й рік життя) – 25 хвилин.

Тривалість перерв між заняттями становить не менше 10 хвилин.

Організоване навчання у формі фізкультурних занять проводиться з дворічного віку.

Тривалість фізкультурного заняття для дітей наступна:

- у віці від 2 до 3 років – 15 хвилин;
- у віці від 3 до 4 років – до 20 хвилин;
- у віці від 4 до 5 років – 20-25 хвилин;
- у віці від 5 до 6 (7) років – 25-30 хвилин.

При організації освітнього процесу в очній формі навчання або роботи короткотривалих груп забезпечується безумовне переривання освітнього процесу, що здійснюється в приміщенні дошкільного підрозділу, у разі включення сигналу «Повітряна тривога». Учасники освітнього процесу повинні організовано прослідувати до найпростішого укриття і перебувати в них до скасування тривоги. Після відбою тривоги – повернутися до приміщення закладу освіти, організувавши освітній процес із урахуванням необхідного корегування.

З метою досягнення очікуваних результатів навчання (набуття компетентностей) у 2023/2024 навчальному році педагогами дошкільного підрозділу будуть проводитися різні форми організації освітнього процесу, у тому числі заняття різних типів. Для якісної організації освітнього процесу проводяться такі заняття (за типами):

- фронтальні, колективні (з усіма дітьми групи);
- групові (10-12 дітей);
- індивідуально-групові (4-6 дітей);
- індивідуальні (1-4 дитини).

За дидактичними цілями у всіх вікових групах організовуються такі види занять:

- заняття із засвоєння дітьми нових знань;
- заняття із закріплення і систематизації досвіду дітей;
- контрольні заняття.

За специфікою поєднання змісту та форм роботи в межах заняття проводяться такі заняття:

- інтегровані;
- комплексні.

Інтеграція сприяє значному скороченню організованих форм навчальної діяльності (занять) та істотно знижує навчальне навантаження на дітей. Тривалість інтегрованого заняття може дещо збільшуватись за рахунок постійної зміни різних видів дитячої діяльності (на 5, 10, 15 хвилин відповідно в молодшій, середній, старшій групах), проте інтегроване заняття може замінити всі інші, крім занять з фізичної культури й музичного виховання. Тобто щодня можна проводити одне інтегроване заняття, закріплюючи набуті дітьми знання і вміння в різних видах дитячої діяльності протягом дня. При цьому тривалість статичного навантаження у положенні сидючи на одне заняття не повинна перевищувати для дітей молодших груп — 15 хвилин, середніх — 20 хвилин, старших — 25 хвилин. Не дозволено вимагати від дітей виконання домашніх завдань

Освітня діяльність у групах планується як у I-й, так і у II-й половині дня відповідно до розкладу занять на тиждень. У другій половині дня можуть плануватися заняття з художньо-продуктивної та діяльності та фізичного розвитку. Весь освітній процес організовується диференційовано з урахуванням віку і індивідуальних особливостей дітей.

У дошкільному відділенні планування освітнього процесу здійснюється за режимними моментами та блочно-тематичним принципом, що забезпечує змістовну цілісність, системність, послідовність, ускладнення та повторення програмного матеріалу.

Блочно-тематичне планування освітнього процесу є одним із ефективних інструментів реалізації принципу інтеграції й сприяє кращому засвоєнню знань, умінь і практичних навичок дошкільників з відповідної теми, яка пропонується для вивчення і закріплення протягом одного-двох тижнів. Інтеграція – це шлях і спосіб формування у дітей цілісної картини світу.

Тип заняття обирає та уточнює педагог (вихователь, музичний керівник, вчитель-логопед та інші) самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених в освітніх програмах.

Рівномірно розподіляються види активності за основними видами діяльності протягом дня в залежності від бажань та інтересу дітей. Окрім занять, проводяться інші форми спеціально організованої освітньої діяльності:

- ігри (дидактичні, сюжетно-рольові, рухливі, театралізовані, ігри з піском та водою та ін.);
- спостереження;
- пошуково-дослідницька діяльність;
- екскурсії;
- театралізована діяльність;
- трудова діяльність;
- тощо.

Крім спеціально організованої освітньої діяльності, передбачається самостійна діяльність дітей: ігрова, художня, фізична.

За окремим планом педагоги здійснюють індивідуальну роботу з дітьми.

Фізичне виховання дітей передбачає проведення:

- ранкової гімнастики;
- гімнастики пробудження;
- занять фізичною культурою;
- рухливих ігор та ігор спортивного характеру;
- загартування;
- фізкультурних хвилинок під час занять;
- фізкультурних пауз між заняттями;
- фізкультурних комплексів під час денної прогулянки (пішохідний перехід);
- оздоровчих заходів.

З метою забезпечення права осіб з особливими освітніми потребами на здобуття освіти в умовах воєнного стану, педагоги керуються Листом Міністерства освіти України від 15.06.2022 № 1/6435-22 «Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами».

В інклюзивних групах команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами розробляє індивідуальну програму розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Відповідно до особливостей розвитку дитини з ООП Команда супроводу розробляє індивідуальну програму розвитку, за якою з дитиною з ООП проводяться корекційно-розвиткові заняття. Команда супроводу формує та узгоджує з батьками розклад корекційно-розвиткових занять дитини з ООП. Корекційно-розвиткові заняття згідно з індивідуальною програмою розвитку, проводяться педагогами дошкільного відділення.

Особливу увагу педагоги приділяють організації дистанційної освіти дітей з особливими освітніми потребами. Рекомендуємо здійснити перехід від прямої моделі надання освітніх послуг до тренерської: педагоги переважно консультує батьків дитини з особливими освітніми потребами щодо того, як її розвивати, як правильно заспокоїти, як впоратися з агресією чи істерикою тощо.

Вищезазначені форми організації освітнього процесу дошкільного відділення реалізуються в рамках:

- плану роботи дошкільного підрозділу на 2023/2024 н.р.;
- режиму роботи груп та дошкільного підрозділу.

За окремим планом у закладі організується оздоровлення дітей, під час якого освітній процес організується в наступних формах:

- ранкова гімнастика та гімнастика пробудження;
- дозований біг, ходьба по траві, піску, по «доріжці здоров'я», обливання ніг прохолодною водою;

- рухливі та спортивні ігри;
- процедури прийняття сонячних та повітряних ванн;
- екскурсії, цільові прогулянки;
- продуктивні види діяльності;
- ігри з водою, піском;
- конструкторські та творчі ігри;
- пошуково-дослідницька діяльність;
- організація трудової діяльності;
- літературні розваги, конкурси малюнків;
- змагання, різноманітні конкурси, естафети.

З метою забезпечення єдиних вимог і наступності сімейного і суспільного виховання, надання психолого-педагогічної допомоги батькам або особам, які їх замінюють, підтримки різнобічного розвитку дітей, які виховуються в умовах сім'ї, у дошкільному підрозділі організовано роботу консультативного центру.

Основні форми діяльності консультативного центру:

- організація лекторіїв, індивідуальних і групових консультацій для батьків або осіб, які їх замінюють;
- організація заочного консультування через листування, в телефонному режимі, через організацію роботи сайту закладу дошкільної освіти.

Консультативний центр здійснює консультативну допомогу батькам або особам, які їх замінюють, із питань:

- соціалізації дітей дошкільного віку, які виховуються в умовах сім'ї;
- вікових, психофізіологічних особливостей дітей;
- психологічної готовності до навчання у школі;
- профілактики відхилень у фізичному, психічному і соціальному розвитку дітей дошкільного віку, які виховуються в умовах сім'ї;
- організації ігрової діяльності;
- організації харчування дітей вдома;
- створення умов для загартування і оздоровлення;
- соціального захисту дітей із різних категорій сімей.

Робота з батьками або особами, які їх замінюють і дітьми (віком від 2 до 6 років) проводиться підгрупами та індивідуально за річним планом роботи.

Організація психолого-педагогічної допомоги батькам або особам, які їх замінюють, будується на основі інтеграції діяльності спеціалістів консультативного центру: вихователів, практичного психолога, вчителя-логопеда, медичного працівника.

Педагоги дошкільного підрозділу забезпечують засвоєння здобувачами освіти обов'язкового мінімуму змісту дошкільної освіти на рівні вимог Базового компонента дошкільної освіти – Державного стандарту дошкільної освіти України.

Обов'язковий мінімум передбачає:

- компетентнісний підхід до розвитку особистості, збалансованість набутих знань, умінь, навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів та особистісних якостей і вольової поведінки дитини;
- надання пріоритету соціально-моральному розвитку особистості, формування у дітей узгоджувати особисті інтереси з колективними;
- формування у дітей цілісної, реалістичної картини світу, основ світогляду;
- забезпечення індивідуального особистісного розвитку.

Забезпечення наступності і перспективності в освітньому процесі між дошкільною і початковою освітою полягає у послідовності чинних програм розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку та освітньої програми для 1 класу початкової школи.

Формування позитивної мотивації здобувачів освіти до освітньої діяльності здійснюється через розвиток життєвих компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві.

Розділ II. Пріоритетні завдання на навчальний рік

Ключові пріоритети змістовного напрямку освітнього процесу у 2023/ 2024 навчальному році є такі :

- Формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку;
- Створювати комфортне та безпечне освітнє середовище для всіх учасників освітнього процесу;
- Продовжувати створювати сприятливі умови для організації роботи з дітьми з особливими освітніми потребами через надання їм якісної корекційно – розвиткової допомоги;
- Забезпечувати наступність у впровадженні особистісно орієнтованої моделі освіти в дошкільній та початковій ланках освіти.

Шляхи реалізації завдань:

- Блочно-тематичне планування за принципом методичного конструктора

- Організація розвивального середовища.
- Інтеграція різних видів діяльності.
- Використання в освітньому процесі інноваційних технологій.
- Співпраця з родинами вихованців.
- Здійснення моніторингу якості надання освітніх послуг.

Пріоритетними напрямками роботи дошкільного підрозділу на літній період 2024 року:

Мета: Оздоровлення дитячого організму та забезпечення позитивного емоційного стану дітей в літній період зусиллями працівників дошкільного відділення і батьків вихованців.

Завдання:

1.Продовження роботи з створення оптимальних умов для зміцнення здоров'я вихованців, збереження їх життя, подальшого формування життєвої компетенції шляхом упровадження сучасних здоров'язбережувальних та здоров'я-формувальних освітніх технологій.

2. Формування в дошкільників свідомого ставлення безпеки до власної та навичок безпечної поведінки.

3. Продовжити роботу з утвердження в свідомості дошкільників патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України.

Шляхи реалізації завдань:

- Оптимізація рухового режиму.
- Розширення та поповнення розвивального середовища дошкільного відділення відповідно до вимог безпеки.
- Використання ігор з піском та водою.
- Самостійно ігрова та художня діяльність дітей.
- Просвіта батьків з питань оздоровлення й розвитку діте.

Пріоритетними напрямками роботи дошкільного підрозділу під час дії воєнного стану в Україні є:

- створити і підтримувати в дошкільному відділенні безпечне психологічне, фізичне, безбар'єрне середовище для всіх учасників освітнього процесу;
- мотивувати педагогів, дітей та їхніх батьків на співпрацю та успіх, організацію продуктивної взаємодії;
- формувати стресостійкість учасників освітнього процесу в умовах невизначеності;
- використовувати нові форми роботи з дітьми під час війни;
- організувати зворотній зв'язок із працівниками комплексу та батьками вихованців через сайт закладу, електронну пошту та інші соціальні мережі, засоби зв'язку.

Розділ III. Програмно-методичне забезпечення освітньої діяльності

Освітній процес у дошкільному підрозділі здійснюється відповідно до програмно-методичного забезпечення та є єдиним комплексом освітніх компонентів для досягнення вихованцями результатів набуття компетентностей, визначених Базовим компонентом дошкільної освіти, чинними освітніми комплексними та парціальними програмами, рекомендованими Міністерством освіти і науки України.

Комплексні освітні програми		
«Дитина», освітня програма для дітей від 2 до 7 років	наук. кер. проекту – Огнев'юк В. О., авт. колектив – Беленька Г. В., Богініч О. Л., Богданець-Білокаленко Н. І. та ін.)	Лист МОН України №1-11-4960 від 23.07.2020 р.
Парціальні освітні програми		
Грайлик», програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі	Березіна О. М., Гніровська О. З., Линник Т. А	лист ІТЗО від 31.03.2014 № 14.1/12-Г-501
«Дитина у світі дорожнього руху» Програма з формування основ безпечної поведінки дітей дошкільного віку під час дорожнього руху	Тимовський О. Репік І.	Комісією з дошкільної педагогіки та психології Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист ІТЗО від 5.12.2014 №14.1/12-Г-1856)
«Про себе треба знати, про себе треба дбати» Програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку	Лохвицька Л.В.	Лист ІТЗО від 04.12.2018р №22.1/12-Г-1049)«
Програми для роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби		
Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко»	Сак Т. В., Прохоренко Л. І., Соколова Г. Б., Дмитрієва М. В., Бабяк О. О., Баташева Н. І., Недозим І. В.	МОН України Інститут спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук України Київ - 2018
Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого віку із загальним недорозвитком мовлення»	Л.І Трофіменко.	Наказ МОН України від 29.04.2016 №476
Програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю	Дуброва І.М., Лоцених В.П., Шмалько Л.П	Гриф Міністерства освіти і науки України від 12.04.2013 № 1/11-6940

У 2023/2024 навчальному році педагоги дошкільного підрозділу продовжать впровадження інноваційних технологій в освітній процес. Роботу з цього

питання регламентує план роботи, який реалізовує завдання з питання вивчення та впровадження інноваційних методик та технологій в роботу з дітьми.

У поточному навчальному році дошкільний підрозділ буде працювати над вивченням та впровадженням таких інноваційних методик та технологій:

№	Назва технології	Суть технології	Педагог
1	«Методика розвитку творчих здібностей на заняттях з малювання». Автор - розробник –Л.Шульга	Діти зображають навколишнє тільки після емоційних зустрічей з ним у процесі спостереження, розгляду картин, слухання музики, читання, розповідання	Петрова Н.П.
2	Технологія творчих методів роботи з казкою. Засновник – Л. Б. Фесюкова	збагатити душу дитини добром, адже казкотерапія - це інтегрована діяльність, у якій дії уявної ситуації пов'язані з реальним спілкуванням, що спрямоване на самостійність, активність, творчість, регулювання дитиною власного емоційного стану	Мороз О.О. Похваліта Н.П.
3	Використання спадщини В.Сухомлинського	Основоположною у науково-теоретичних працях і практичному досвіді В.Сухомлинського є його філософсько-педагогічна система ідей та поглядів на дитину як на найвищу цінність	Мороз І.Б.
4	Психолого-педагогічне проектування, Т. Піроженко	розвиток неповторної особистості дошкільника, сумісна діяльність дорослих і дітей, активізація творчості дітей.	Всі педагоги
5	Мнемотехніка –технологія ефективного засвоєння інформації	Техніка запам'ятовування, сукупність прийомів і способів що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій	Всі педагоги.
6	Дихальна гімнастика А.М.Стрельникової	Збереження здоров'я дітей.	Всі педагоги
7	«Ранкові зустрічі» М.Марксер	Адаптування дітей до умов життя дитячого садка	Вихователі дошкільних груп

Розділ IV. Предметно-просторове розвивальне середовище.

Створюючи розвивальний простір у дошкільному підрозділі, дотримуємось Листа Міністерства освіти і науки України від 22.08.2023 № 1/12490-23 «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році» зокрема таких, як: створення безпечних умов організації освітнього процесу, психологічний супровід всіх учасників освітнього процесу, формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку, підвищення якості освітньої діяльності закладу.

Освітнє середовище, в якому перебувають дошкільники в нових соціальних умовах воєнного стану, має бути не лише безпечним, а й інформативним, цікавим, змістовним, стимулювати когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісно-поведінковий розвиток дітей.

Облаштування внутрішнього простору приміщень укриттів має бути комфортним, містити все необхідне обладнання для організації освітнього процесу. Рекомендуємо облаштувати в укриттях різні ігрові осередки (куточок творчості, читання, тощо).

З метою залучення дітей до різних видів діяльності педагогічному колективу необхідно заздалегідь спланувати змістовий контент роботи, що відвертатиме увагу дітей від хвилювань, страхів та сприятиме зниженню тривожності. Доцільно використовувати технічні засоби навчання, дидактичні, настільно-друковані ігри, різні види театрів, шашки, шахи, залучати дітей до малювання та поробок з паперу, природного матеріалу тощо.

З метою мінімізації та запобігання виникненню посттравматичного синдрому рекомендуємо під час перебування дітей в укриттях здійснювати їх психологічний супровід.

Однією з основних умов створення в дошкільних навчальних закладах розвивального довкілля для дітей дошкільного віку є опора на особистісно орієнтовану модель взаємодії між педагогом і дітьми. Це означає, що пріоритетною метою виховання є формування гармонійної та всебічно розвиненої особистості. Завдання педагога полягає у забезпеченні інтересів дитини у задоволенні її природних нахилів і потреб. У своїй діяльності педагоги керуються положенням: «Не поруч, не над, а разом».

В групових приміщеннях створенні спеціальні осередки.

- природознавчий;
- дитячого експериментування;
- ігрової діяльності;
- образотворчої діяльності;
- музичний;
- бібліотечний;
- народознавства;
- спортивний;
- трудової діяльності;
- відпочинку та усамітнення;
- співпраці з батьками.

Для створення оптимального розвивального простору підібрано різне обладнання (ігрове, навчальне, спортивне тощо), продумано його оптимальне розміщення. Розвивальний простір створюється не для зручності педагога, а для того, щоб дитина могла вільно, відповідно до своїх смаків і настрою, обирати той чи інший осередок.

Для кожного вікового періоду предметно-ігрове середовище особливе.

Облаштування розвивального середовища для дітей раннього та молодшого віку в дошкільному закладі починається з роздягальні. Усі значущі для дітей фрагменти інтер'єру групової кімнати розміщуються на рівні зросту малят, щоб вони могли їх краще роздивитися і їм було легше діставати все, що може знадобитися для виконання тих чи інших дій.

У дітей середнього дошкільного віку росте потреба в русі, тому в групі виділено місце для спортивного куточка. В кімнаті створено доріжку руху, де за допомогою картинок та знаків визначено, які рухи повинні виконувати діти (ходьба, повзання, лазіння, подолання перешкод тощо).

Середній вік – розквіт сюжетно-рольової гри. Діти цього віку вже використовують предмети-замінники, символи, які дозволяють вийти за рамки реальної предметної дії та відтворити загальний задум у скороченій ігровій формі (наприклад, ляльку годувати не з чашки, а з кубика, уявляючи його чашкою). Ця особливість відіграє важливу роль в інтелектуальному розвитку дитини, отже, бажано замість реальних предметів якомога більше пропонувати предметів-замінників. Враховуючи, що в середньому дошкільному віці інтерес проявляється до мови, ігрове середовище наповнено дидактичними іграми. В наявності різноманітний матеріал для будівельних та конструктивних ігор.

У старшій віковій групі застосовується різний матеріал, який сприяє оволодінню читанням, математикою: друковані літери, слова, таблиці, книжки з великим шрифтом, посібники з цифрами, настільно-друковані ігри з цифрами та літерами, головоломки. Так само використовують матеріали, що стимулюють розвиток пізнавальної активності дітей – дитячі енциклопедії, ілюстровані видання про тваринний та рослинний світ, дитячі журнали, альбоми. Виділено місце для дидактичних ігор математичного змісту, причому таких, де б діти могли виявляти самостійність у виборі матеріалу. Є предмети для дослідно-пошукової діяльності – магніти, збільшувальне скло, пружини, ваги, великий вибір природних матеріалів.

У всіх вікових групах в наявності ігрове та навчально-дидактичне обладнання: для ігрової діяльності – іграшки, ігрове обладнання, настільні ігри, музичні іграшки, конструкторсько-будівельні іграшки.

Для рухової діяльності є фізкультурне обладнання, фізкультурний інвентар ігрове обладнання для розвитку рухів і рухової активності.

Для образотворчої діяльності є дидактичне приладдя, інвентар, картини, репродукції.

Для музичної діяльності є колонки, звукозаписи, музичні інструменти, дидактичні ігри.

Для театральної і літературної діяльності є ілюстровані літературні видання для дітей, костюми, елементи костюмів, атрибути, театральні іграшки.

Для трудової діяльності є інвентар, приладдя, яке використовують в господарсько-побутовій праці і праці в природі..

В наявності технічні засоби навчання: на кожній групі дошки магнітні, магнітофон.

Отже, розвивальне середовище забезпечує розвиток творчих компонентів мислення дітей, надає можливість вільно маніпулювати об'єктами, конструювати різні моделі бачення світу, виконувати творчі завдання.

Розділ V Партнерська взаємодія.

Професійна діяльність вихователя неможлива без ефективного педагогічного спілкування, покликаного максимально сприяти психічному розвитку дітей.

Педагогічне спілкування - система взаємодії педагога з дітьми з метою здійснення на них виховного впливу, формування педагогічно доцільних взаємин, створення сприятливого для їхнього психічного розвитку мікроклімату.

Для забезпечення ефективного педагогічного спілкування вихователю потрібно знати, чого чекають від спілкування з ним вихованці, враховувати їхню потребу у спілкуванні з дорослими, розвивати її.

Сьогодні, в умовах війни, педагогу необхідно володіти елементарними навичками подолання тривожності, нападів панічної атаки, вміння переспрямувати увагу конкретної дитини, або дітей на позитивні явища, зацікавити їх, знайти способи піднесення їхнього настрою, знати елементарні способи розслаблення дитини у стані нервового напруження.

Ефективність педагогічного спілкування також залежить від уміння вихователя враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей: з найменшими він частіше виявляє особливу теплоту, використовує ласкаві форми звертання, до яких вони звикли у сім'ї; зі старшими йому потрібні не лише чуйність і зацікавленість, а й уміння пожартувати, а за необхідності - вдатися до категоричності. Позначаються на спілкуванні педагога інтереси, нахили, стать дітей, особливості їхнього сімейного мікросередовища.

У процесі взаємодії з дітьми педагоги використовують:

- а) прямий педагогічний вплив, який безпосередньо звернений на вихованців, стосується їхньої поведінки, взаємин: пояснення, вказівки, заохочення, тощо;
- б) непрямий педагогічний вплив, який здійснюється через інших осіб, відповідну організацію спільної діяльності. Педагог не створює жодних перешкод, не дає вказівок, але так змінює умови, що діти особисто вибирають бажану для них форму діяльності.

Найефективнішим у роботі з дошкільниками, особливо молодшого і середнього віку, є непрямий вплив, для здійснення якого вихователь використовує гру, ігрове спілкування. Завдяки цьому він без натиску, моралізування спрямовує діяльність дітей, їхній розвиток, регулює взаємини, вирішує конфлікти. Для цього можуть бути використані казки, вірші, приказки, малюнки, іграшки тощо.

Правильно організоване педагогічне спілкування створює найсприятливіші умови для розвитку творчої активності дошкільників. Щодо цього особливим потенціалом наділене особистісно-ділове спілкування, яке задовольняє потреби у співробітництві, співпереживанні, взаєморозумінні, сприяє створенню атмосфери співтворчості. Його ефективність підвищується раціональним вибором стилю педагогічного спілкування (найширші можливості для педагога і дитини створює демократичний стиль).

Оптимальне педагогічне спілкування є запорукою максимального використання особистісного потенціалу, професійних умінь, навичок,

здібностей вихователя. Значною мірою це залежить і від психологічного клімату у колективі дошкільного закладу.

Розділ VI. Інструменти проведення внутрішнього моніторингу освітнього процесу

Внутрішній моніторинг результатів навчання та розвитку дітей:

- всі вікові групи – вивчення життєвої компетенції дитини за програмою «Дитина».

Розділ VII. Показники реалізації освітньої програма «Дитина», для дітей від 2 до 7 років

Показники життєвої компетентності дітей раннього віку (3 рік життя) Здоров'я та фізичний розвиток

Оздоровчий аспект	Має знання про гігієну тіла
	Намагається самостійно одягатися і роздягатися, застібати гудзики, складати свої речі
	Дотримується основних правил поведінки за столом
	Із задоволенням бере участь у процедурах із загартування
	За нагадуванням та з допомогою дорослого намагається зберігати правильну поставу під час різних видів діяльності
Знаннєвий аспект	Володіє природними видами рухів, що забезпечують їх переміщення у просторі
	Зберігають стійке положення тіла
	Орієнтуються у просторі
	Ходять і бігають природно рухаючи руками і ногами
	Володіють навичками повзання, лазіння, підлізання, перелізання
	Виконують різні рухи з м'ячем
	Енергійно відштовхуються обома ногами, підстрибуючи на місці та у довжину
Стає у пару, один за одним у коло (за допомогою дорослого)	

Гра дитини

Зацікавлено ставиться до процесу гри та намагається відтворювати у ній знання та уявлення про оточуючий світ.
Вміє гратися на самоті, об'єднується в однолітками на основі рольових взаємодій
Бере участь у різних видах ігор
Споруджує нескладні будівлі з будівельного матеріалу за зразком вихователя та власним задумом
Вміє групувати та порівнювати предмети за певними ознаками
Складає з частин ціле
Знає та називає різні види іграшок
Бережно ставиться до іграшок, дотримується порядку в ігровому куточку
Пробує взаємодіяти у грі з партнером
Розрізняє емоції радості та смутку
Відтворює ігрові дії в нескладних сюжетах
Усвідомлює необхідність дотримання правил гри, їх призначення
В іграх-драматизаціях розіграє з дорослими сюжети казок з використанням атрибутів та елементів костюмів
Відтворює мімікою настрій, переживання, особливості поведінки героїв театралізованих ігор
Вміє будувати прості(з кількох слів) емоційно-оцінні судження щодо персонажа, процесу

Екопростір розвитку дитини

Пр ед ме тн ий сві т: що на вко ло ме не	Виявляє інтерес до предметного світу
	Знаюче у предметному середовищі знайоме і незнайоме
	Має елементарні знання про предмети, що оточують, знає їх назви, функціональне призначення, використовують відповідно до призначення
	Має елементарні уявлення про безпеку використання предметів
Со ці аль ни й сві т: хто по ря д зі мн ою	Виявляє інтерес і позитивне ставлення до людей з найближчого оточення
	Прагне до спілкування, взаємодії, участі у спільних справах з найближчими людьми
	Має первинні уявлення про правила соціально схвалюваних стосунків між людьми
	Має первинний досвід моральних вчинків, виявляє уміння дотримуватись елементарних соціальних правил у стосунках з дорослими та дітьми
	Виявляє співчуття, співпереживання, позитивну емоційну орієнтацію на дорослих та дітей
Виявляє самостійність в обслуговуванні власних елементарних потреб	
Пр ир од ни й сві т	Вміє розрізняти і називати доступні для сприйняття об'єкти та явища природи
	Емоційно реагує на красу природи
	Відтворює окремі характерні звуки природи та рухи тварин
	Позитивно реагує на пропозицію допомогти у догляді за рослинами та тваринами

Комунікативний розвиток особистості

Слухає і розуміє мову дорослого, звернену до них та інших дітей
Прагнуть до чіткої вимови голосних та деяких приголосних звуків української мови
Користується різними частинами мови та основними граматичними формами.
Будує речення з 3-5 слів
Може передавати кількома реченнями (з 3-5 слів) свої враження від побаченого та почутого
Вміє розповідати по пам'яті добре знайомі невеликі пісеньки, утішки, віршики, переказувати нескладні добре знайомі казки за допомогою дорослого
Прагне користуватися мовленням у спілкуванні з дорослими та дітьми
Вміє вітатися, прощатися, прохати, дякувати, вибачатися

Сенсорно-пізнавальний простір

Виявляє інтерес до дій з предметами та іграшками, їх обстеження
Розрізняє червоний, жовтий, синій, зелений, чорний, білий кольори
Розрізняє геом.фігури: кубик, куля, квадрат, круг

Розрізняє величину предмета (великий і малий)
Вміє виділяти у навколишньому просторі багато предметів і один, два, три
Виявляє інтерес щодо місця розташування предметів та іграшок(вгорі, внизу, за спиною тощо)
Орієнтується у просторових відношеннях (на, під,в, за)
Виконують перші дії щодо групування предметів за однією ознакою (величиною, формою, кількістю)
Виявляють інтерес до світлої і темної частини доби

Дитина у світі мистецтва

Знає основні кольори(жовтий, червоний, синій)
Малює на різних поверхнях: ватмані шпалерах, розташованих на стіні, підлозі
Малює пальчиками, долоньками
Використовує поролонову губку, широкі пензлі
Має уявлення про харчове й солоне тісто
Володіє прийомами ліплення: -від'єднання частинок від цілого -розплющування -вдавлення -розкочування -прищипування
Позитивно реагує на знайомі і нові літературні твори
Відгукується на зміни в тональності та тембрі голосу дорослого при промовлянні літературних текстів
Виражає своє ставлення до персонажів худ. творів
Коментує події,зображені на ілюстраціях до знайомих творів
Із задоволенням промовляє забавлянки, пісеньки,вірші за дорослим, супроводжуючи відповідними рухами
Цікавиться книгами, уміє обережно з ними поводитися
Емоційно відгукується на театралізоване дійство
Концентрується на персонажах театральної постановки демонстрованої дорослим
Сприймає зміст вистави у виконанні вихователів, батьків, акторів
Із задоволенням бере участь в ігрових заняттях
Впізнає добре знайомі пісні й музичні твори та емоційно реагують на них
Проявляють зацікавленість до нових творів
Розрізняють висоту звуків (високий-низький)
Разом з педагогом підспівують музичні фрази
Виконують нескладні музично-рітмічні рухи: - плескають в долоні; -притупує -рухи зап'ястями рук
Узгоджує рухи відповідно до характеру музики та її змін

Показники життєвої компетентності дітей молодшого віку (4 рік життя)

Здоров'я та фізичний розвиток

Оздоровчий аспект	За нагадуванням дорослих намагається зберігати правильну поставу
	Намагається бути охайним, володіє елементарними навичками особистої гігієни та самообслуговування
	Має елементарні знання про гігієну тіла та предметного оточення
	Має елементарні знання про основні чинники здоров'я
	Із задоволенням бере участь у загартувальних процедурах
Виховний	Має потребу у руховій діяльності
	Висловлює бажання спільно з однолітками виконувати рухові дії

аспект	Позитивно ставиться до занять фіз.вправами
	У р/і виявляють позитивні емоції, кмітливість, грає дружно
	Виявляє сміливість, витримку, наполегливість у руховій діяльності
	Намагається дотримуватися норм товариських та доброзичливих взаємин з однолітками
	Прагне допомогти одноліткам, заспокоїти
	Цінує доброзичливе ставлення до себе дорослих та однолітків
	Емоційно реагує на похвалу, радісно її сприймає

Гра дитини

Знають, впізнають і називають різні види іграшок: образні, сенсорно-дидактичні, глиняні, м'які, дерев'яні, металеві, бережно ставляться до іграшок
Використовують іграшки відповідно до призначення та змісту
Беруть участь у різних видах ігор: -сюжетно-рольових, -конструктивно-будівельних, -дидактичних, -словесних, - настільно-друкованих, -рухливих зі співом і діалогом, -театралізованих, - народних
Взаємодіють у грі з партнером.
Розрізняють емоції радості, суму, здивування, злості
У власній грі відтворюють знання та моральні уявлення, задовольняють інтерес до навколишнього середовища
Самостійно реалізують власні ігрові задуми, обирають ігри, іграшки
Відображають у грі реальні чи уявні події з життя особистого та людей з найближчого оточення
Прагнуть дотримуватися правил гри
Виявляють інтерес і бажання до відображення широкого кола об'єктів довкілля, використовуючи при цьому попередньо набутий досвід діяльності з різними конструкторами, природним та штучним матеріалами
Уміють виконувати обрану роль, добирати атрибути та іграшки до неї, використовувати предмети-замісники

Екопростір розвитку дитини

Пр ед ме тн ий сві т	Виявляє допитливість у пізнанні предметів та їх властивостей
	Знає назви предметів побуту, їх призначення, може охарактеризувати основні частини предмета (вушко чашки), його властивості
	Виокремлює, порівнює і групує предмети за певною ознакою (кольором, формою, матеріалом)
Пр ир од ни й сві т	Обережно користується предметами побуту, знає, які з них можуть бути небезпечними при неправильному використанні
	Здатні помічати красу природи та емоційно реагувати на неї
	Уміють обстежувати об'єкти та явища природи за допомогою органів чуття
	Розрізняють і правильно називають об'єкти і явища природи, доступні для сприйняття
Со ці аль ний	Визначають і називають характерні ознаки природних об'єктів і явищ
	Допомагають у догляді за рослинами та тваринами, підтриманні чистоти довкілля
Со ці аль ний	Виявляє інтерес, увагу до людей у соціальному довіллі
	Вміє налагоджувати та підтримувати взаємодію з дорослими та дітьми в різних видах діяльності
	Знає елементарні моральні правила взаємодії з іншими людьми в різних ситуаціях

сві	життєдіяльності, вмiє дотримуватися цих правил
т	Має уявлення про сiм'ю, обов'язки та потреби членiв сiм*ї, родиннi стосунки
	Виявляє співчуття, співпереживання, турботу, повагу, почуття любові, симпатію, прихильність до знайомих та незнайомих людей
	Знає правила культурної поведінки
	Мають навички культурної поведінки в різних ситуаціях життєдіяльності
	Мають уявлення про правила безпечної поведінки на вулиці, в місцях загального користування, вмiють їх дотримуватись
	Знають правила поведінки з чужими людьми, на проїжджій частині дороги, з предметами побуту, вмiють їх дотримуватись
	Мають уявлення про різні види діяльності людей, результати їхньої праці
	Знають назви та основні трудові дії професій, за якими мають можливість спостерігати
	Виявляють інтерес до трудової діяльності, бажання брати участь у простих трудових діях дорослих
	Виявляють ініціативність та самостійність у забезпеченні власних побутових потреб
	Вміє виконувати прості доручення
	Докладає зусиль для досягнення позитивного результату праці

Комунікативний розвиток особистості

Здатні сприймати і відтворювати усне мовлення, розрізняти і відтворювати всі звуки, чітко вимовляти всі звуки української мови
Вміють вживати усі частини мови, узагальнюючі слова, синоніми, антоніми, спільнокореневі слова
Будують речення (прості й складні) зі сполучниками, прийменниками та без, нескладний діалог з дорослим і дитиною на запропоновану тему
Вміють ставити запитання та адекватно відповідати на запитання інших
Переказують зміст знайомих літературних творів (казок, коротких оповідань)
Складають короткі (з 3-4 речень) описові та сюжетні розповіді
Здатні активно спілкуватися з дорослими й дітьми у спільних іграх та різних життєвих ситуаціях з використанням формул мовленнєвого етикету
Вміють чітко пояснити свою думку іншим людям й адекватно сприймати інформацію від партнера зі спілкування

Сенсорно-пізнавальний простір

Порівнюють контрастні за кількістю множини (один-багато, багато-мало)
Використовують способи прикладання і накладання елементів однієї множини на елементи другої множини (більше, менше, так само, стільки ж)
У побуті використовує лічбу предметів(один, два, три)
Уміє обстежувати предмети, називаючи їх величину, показує жестами величину предметів
Знає назви об*ємних(куля, куб) та площинних (квадрат, круг) геометричних фігур
Уміє визначати особливості геометричних фігур способом прокочування їх по столу
У побуті групують предмети за формою, величиною, кількістю
У мовленні вживає терміни, які визначають положення предметів у просторі(на, під, на,за, поруч, високо, низько) та напрямки руху(вперед-назад, вгору-вниз)
Визначає частини доби на основі спостережень за природними ознаками (сонце встає з-за обрiю –ранок, сонце світить яскраво над головою- день..)

Дитина у світі мистецтва

Ху до жн ьо- пр	Знають основні кольори та створюють палітру, змішуючи фарбу
	Використовують білу фарбу для отримання різних відтінків кольору
	Малюють пальчиками, долоньками ,руками
	Використовують різні предмети для штампування
	Тонують поверхню за допомогою губки

од	Використовують для малювання папір, шпалери, картонні коробки тощо
УЄТ	Малюють на введеному папері реалізоване дійство (удома, в ЗДО, театрі)
ИРР	Передують ритмічними, змієками ставбитами фарби ритмичними, батьків, акторів,
ННЬ	Соворитують дивідуальні роботи в театральній постановки
НЄ	Беруть участь у безактивній роботі в заняттях
ВЄЗ	Досліджують властивості паперу (рвуть, жмакають, розмочують тощо)
РАВ	Користуються клейстером, намащують поверхню
ӨРВ	Виготовляють кульки з м'якого паперу(серветки) шляхом розривання на дрібні частини та скочування, сортують їх за кольором, наклеюють на шаблон з контуром)
ӨРН	Використовують ватні диски як основу художнього образу
М	Слухають музику від початку до кінця, запам'ятовують та впізнають знайомі
УЗ	Досліджують натуральні пластичні матеріали (звичайне та солоне тісто, глину, пісок, сніг)
ИК	Проявляють емоційний вплив на музичні твори, елементарні судження про наступні та характер музики або пісні розкочування, прищипування, скочування,
А	Демонструють диференційованість з'єднання музичних частин виокремлюють окремі засоби музичної виразності (темп, динаміку, регістр)
	Розпізнають двочастинну та одночастинну форму музичних творів, реагують на їх зміни
Літ	Емоційно сприймають розповіді дорослого, прислухаються до інтонації голосу, слів
ера	Розпізнають прості жанри (пісні, танці, мари)
тур	Проявляють вміння слухати разом з дорослими, з дітьми, протяжно та ритмічно
не	Пісні одночасно починають та закінчують виконання пісеньок, пісеньок, казок, загадок, усвідомлюють зміст їх доречно з'єднувати
об	Розпізнають танцювальний, пісенний, і маршовий метроритми, передають їх у
раз	За допомогою дорослого або самостійно відтворюють тексти малих фольклорних жанрів і віршів
отв	Проявляють активність у музичних іграх, виконують елементарні танцювальні
ор	Прагнуть до індивідуального і колективного розглядання ілюстрації до творів
	Відають зміст коротеньких народних казок, «підкають» їх у книзі
ен	Проявляють інтерес до книг і дитячих журналів, розуміють правила поведінки з ними
ня	Створюють в уяві образ літературного героя та можуть передати його особливості доступними засобами

Показники життєвої компетентності дітей середнього віку(5 рік життя)

Здоров'я та фізичний розвиток

Озд оро вчи й аспе кт	Мають знання про основні засоби загартовування, основні методи і прийоми оздоровлення
	Уміють самостійно виконувати найпростіші загартовувальні процедури, допомагають одне одному
	Володіє знаннями про гігієну тіла, предметного оточення
	Знає про необхідність бережливо-го ставлення до власного організму та здоров'я
	За нагадуванням дорослого зберігає правильну поставу
	Володіє необхідними навичками особистої гігієни та самообслуговування
Вих овн ий аспе кт	Має потребу в руховій діяльності, виявляє інтерес до занять з фізкультури
	Бере активну участь у р/і, вправах спортивного характеру
	Виявляє позитивні емоції, самовладання.
	Уміє гратися разом, узгоджує рухові дії з рухами інших дітей
	Грає за правилами
	Виявляє почуття товариськості, співчуття до своїх однолітків. Виявляє старанність у виконанні рухів для отримання позитивної оцінки дорослого
Зн ан	Знає основні назви фізичних вправ, їх значення для покращення фіз. розвитку та власного здоров'я

невий аспект	Знає елементи техніки виконання рухів
	Знає назви та правила використання фізкультурного обладнання
	Усвідомлює необхідність збереження правильної постави у різних видах діяльності
	Під час ходьби та бігу узгоджують рухи рук та ніг
	Приймає правильне вихідне положення для виконання стрибка у довжину з місця та у глибину
	Стрибки у довжину з місця- м'яко приземляється на напівзігнуті обидві ноги з переходом на п*ятки на свою стопу
	Стрибки у глибину-приземляється на носки з плавним перекатом на всю стопу, руки вперед-в сторони
	Володіє способами метання у ціль на дальність
	Володіє різними способами лазіння у своєму індивідуальному темпі
	Самостійно за показом і вказівкою вихователя виконує ЗРВ
	Володіє навичками шиккування в шеренгу, колону за зростом
	Володіє навичками перешикування в 2-3 колони за ланковим, за орієнтирами та без них.
	Виявляє спритність, швидкість, гнучкість, силу під час виконання вправ
	Виявляє бажання обговорювати спільну рухову активність
Активно використовує набуті рухові уміння у самостійній руховій та інших видах діяльності, в природному оточенні	

Гра дитини

Зацікавлено ставляться до ігрової діяльності, беруть участь у різних видах ігор
Використовують іграшки відповідно до їх призначення та змісту
Використовують власний досвід для створення ігрових задумів, реалізують у них свої пізнавальні, комунікативні потреби
Дотримуються рольових способів поведінки, норм та етикету спілкування
Розпізнають емоції партнерів по грі, вчать аналізувати їхню поведінку
Групують предмети за заданими ознаками, відокремлюють спільне та відмінне
Розташовують предмети у порядку збільшення або зменшення
Орієнтуються у часі
Створюють власні іграшкові будівлі за зразком, умовою, задумом; добирають необхідний матеріал, деталі
Використовують різні способи створення будівлі та елементи оздоблення
Виявляють творчість, імпровізацію, пропонують оригінальні ідеї для покращення гри

Екопростір розвитку дитини

Предметний світ: що навколо мене	Виявляють пізнавальну потребу у поглибленні знань про предметний світ
	Мають елементарні уявлення про те, як створюються предмети (речі), з яких частин вони складаються, які матеріали використовують для їх виготовлення
	Розуміють взаємозв'язок між властивостями предметів, навколишнім середовищем та діяльністю людини
	Цікавляться практично-предметною діяльністю дорослих, мають бажання пізнавати та відкривати властивості предметів, альтернативно застосовувати у власній діяльності
Природний світ: дити	Виявляють обізнаність щодо правил користування різними предметами, бережливо ставляться до своїх речей
	Вміє помічати красу природи та емоційно реагувати на неї
	Вміє обстежувати об'єкти та явища природи за допомогою органів чуття
	Знає назви рослин і тварин своєї місцевості
	Вміє розрізняти дерева, кущі, трав'янисті рослини
	Вміє визначати і називати характерні ознаки природних об'єктів і явищ

на у світі природи	Вміє визначати і називати основні частини рослин, їх призначення
	Вміє визначати і називати особливості будови тіла тварин, що живуть в різних умовах
	Має сформовані трудові уміння догляду за рослинами та тваринами, підтримання чистоти довкілля
Соціальний світ: хто поряд зі мною	Виявляє інтерес до світу людей, готовність до міжособистісних стосунків
	Розуміє моральний зміст правил налагодження й підтримки позитивних стосунків між людьми, дотримується моральних правил у взаємодії з дорослими та дітьми
	Вміє визначати й називати моральні якості за результатами вчинків, поведінки дітей і дорослих, співвідносити власну поведінку з моральними еталонами
	Розуміє наслідки прояву моральних і аморальних якостей людини, доцільність, красу моральних вчинків
	Оцінює дії, вчинки дітей та дорослих з позиції засвоєння моральних правил
	Володіє основами культурної поведінки, культурою міжособистісних стосунків
	Розуміє цінність взаємодії з дітьми та дорослими, виявляють до них симпатію, співчуття, співпереживання, прихильність, турботу
	Має знання про найближче оточення (сім'ю, вулицю, місто) та рідну країну (назву, символи, нац. одяг)
	Виявляє інтерес до минулих і сучасних подій
	Виявляє інтерес до рідного довкілля, пошану до нього
	Знає правила безпечної поведінки на вулиці, в місцях загального перебування, під час користування предметами побуту, вміють їх дотримуватися
	Розуміє користь та потенційну небезпеку вогню, необхідність дотримання правил поводження з ним, дотримуються їх в різних ситуаціях життєдіяльності
	Має певні економічні знання
	Цікавиться працею дорослих, знає назви професій, трудові дії, розуміють і цінують результати праці
	Виявляє ініціативність у різних видах трудової діяльності
	Володіє навичками самообслуговування, господарсько-побутової праці, праці у природному довкіллі
	Докладає зусиль для досягнення позитивного результату

Комунікативний розвиток особистості

Вміють слухати й чути звуки природи, довкілля, звуки мови, інтонації мовлення, розрізняти та наслідувати їх.
Говорять чітко, виразно, володіють силою голосу, різним темпом мовлення
Уживають різні типи речень (простих, складних), будують їх за допомогою дорослого, а пізніше самостійно.
Ведуть діалог, дотримуючись теми розмови (конкретно відповідають на запитання, підтримують діалог як вербальними, так і невербальними засобами мовлення)
У розмові з дорослими та дітьми вживають слова ввічливості
Зрозуміло і чітко пояснюють свою думку іншим людям й адекватно сприймають інформацію від партнера по спілкуванню
Переказують добре знайомі та вперше почуті казки та оповідання
Складають невеликі загадки-описи, сюжетні розповіді про предмети, іграшки, за картинами, по пам'яті

Сенсорно-пізнавальний простір

Виявляє інтерес до виконання завдань сенсорно-пізнавального розвитку в самостійній діяльності та під час організованої діяльності
Встановлює зв'язки між властивостями предмета і його призначенням, виявляє найпростіші залежності предметів (за формою, розміром, кількістю)
Використовує уміння простежувати зміни предметів (об'єктів) за однією-двома ознаками

в конкретних життєвих ситуаціях
Підпорядковуються змінам видів діяльності протягом дня, складають елементарний план власних дій, визначають порядок виконання доручення або інших побутових справ
Орієнтуються на ігровому майданчику та в груповій кімнаті
Дотримується порядку розташування речей у шафці для роздягання
Знає чиї шафки знаходяться поряд, ближче, далі
Використовують кількісну та порядкову лічбу у власних пізнавально-дослідницьких діях та продуктивній діяльності
Виявляють пізнавальний інтерес до математики, математичних дій та пошуку математичного змісту в найближчому довірлі й повсякденному житті

Дитина у світі мистецтва

Ху до жн ьо- пр од укт ив не об раз отв ор ен ня	Знають різноманітні техніки малювання
	Користуються пензлями, губками, робе тонування поверхні
	Домальовують деталі, зафарбовують предмети, не виходячи за контури
	Експериментують з фарбами для утворення іншого кольору
	Розташовують зображення на різних поверхнях таким чином, щоб воно мало естетичний вигляд
	Створюють малюнки, використовуючи різні засоби виразності(колір, форму, композицію)
	Проявляють ініціативність у процесі образотворення
	Передають не лише зовнішні ознаки, а й настрій образу
	Досліджують властивості різних матеріалів для аплікації
	Викладають і наклеюють на шаблони паперові кульки, ускладнюють візерунки
	Користуються ножицями, дотримуються правил безпечного вирізання
	Вирізають по прямій, по косій, по округлій формі
	Охайно користується клеєм, пензлями для наклеювання, підставками для пензлів, серветками для промокання
	Використовує для аплікації готові форми з різних матеріалів(засушені рос-лини, пір'я, клаптики тканин, хутра, пластику, ватні диски тощо). Використовують елементи техніки колаж.
	Використовують для аплікації залишкові матеріали(коктейльні трубочки, гумові пружинки, гудзики, тощо)
	Самостійно(або вмотивовані дорослим)прибирають після завершення роботи
	Досліджують матеріали для ліплення(тісто звичайне та солоне, глину, гіпс)
	Використовують під час ліплення раніше засвоєні прийоми й нові: загострення та заокруглення країв, вдавлювання матеріалу для ліплення у предмети різної форми для отримання відтиску,взгинання країв сплющеної форми, згладжування поверхні виробу.
	Створюють вироби,які можна використовувати для гри
	Працюють з харчовим тістом
Декорують(виготовляють дрібні деталі й прикрашають ними створений образ) свої вироби. Наносять стекою рельєфи	
Обирають матеріали для реалізації творчого задуму.	
Обговорюють задум і визначають шляхи його реалізації	
Літ ера тур не об раз отв ор	Виявляють інтерес до літературних творів найдоступніших для розуміння жанрів, слухають їх із задоволенням, за потреби звертаються до дорослого із проханням почитати
	Емоційно реагують на читання худ.текстів або унаочнення їх за допомогою певних видів театру
	Розрізняють малі форми фольклору, доречно вживають їх у своєму мовленні
	Мають уявлення про творчу працю поетів і прозаїків, знають авторів і назви найулюбленіших творів

ен ня	Здатні відповідати на рефлексійні запитання до тексту, аналізувати поведінку персонажів, емоційно передавати своє ставлення до змісту творів, зіставляти себе із певними літературними героями
	Можуть виразно продекламувати напам'ять 3-5 забавлянок, пісеньок, віршів.
	Розуміють сюжети народних казок, обігрують їх
	Мають інтерес до книг художнього та довідково-енциклопедичного спрямування, розуміють правила поводження з ними
	Виявляють схильність до худ.-мовл.творчості: за допомогою дорослого складають власні казки, загадки, вірші, ігрові діалоги, беруть участь в інсценівках за змістом знайомих творів
М УЗ ИК А	Уважно слухають музичні твори спочатку до кінця
	Проявляють яскравий емоційний відгук на характер музики(через слова, рухи).
	Упізнають пісні за мелодією.
	Розрізняють звуки за висотою(в межах сексти-септими).
	Співають протяжно з чіткою дикцією
	Починають та закінчують спів разом.
	Виконують основні види рухів(біг, ходьбу, стрибки та кружляння, рухи парами по колу), рухи з предметами
Те атр аль не	Усвідомлює власні емоційні стани та реакції, почуття та відчуття щодо театральних вистав
	Озвучують та порівнюють свої емоції з емоціями однолітків, дорослих, персонажів театального дійства.
	Налаштавуються на відвідування театру ,помічають характерні особливості театру; Поєднують особисті бажання й емоційні прояви з повагою до інших людей
	Здатні створювати мінібіографію героя театального дійства, представляти персонаж вербальними і невербальними засобами
	Уміють використовувати різні атрибути та реквізит для створення певного образу за уявою.

Показники життєвої компетентності дітей старшого віку (6 рік життя)

Здоров'я та фізичний розвиток

Оз до ро вч ий асп ект	Володіє навичками особистої гігієни та самообслуговування
	Має певні знання про засоби загартування
	Із задоволенням бере участь в оздоровчих процедурах
	За нагадуванням дорослого та самостійно зберігає правильну поставу
Ви хов ни й асп ект	В іграх та вправах виявляє активність, організованість, наполегливість
	Уміє самостійно організовувати ігри та вправи
	Проявляє творчу ініціативу у створенні емоційних рухових образів, дій
	Володіє елементами пантоміми, уміє рухами, жестами передати емоційний стан
	Виявляє витримку, чесність, позитивні емоції під час виконання вправ, ігор
	Уміє переборювати негативний псих.стан під час виконання фіз.вправ
	Проявляє вольові зусилля, наполегливість у подоланні труднощів у руховій діяльності та досягненні хороших результатів
	Уміє доцільно використовувати фіз. вправи у самостійній руховій діяльності, намагається якісно їх виконувати
Звертає увагу на красу і ритмічність рухів.	
Зн ан нев ий	Знає слова на позначення предметів, визначень, дій на фізкультурну тематику
	Уміє доцільно добирати спосіб виконання рухових дій залежно від умов предметного та навколишнього середовища
	Має знання про необхідність збереження правильної постави у різних видах

асп ект	діяльності
	Хоче та бігає легко, ритмічно
	Під час стрибків у довжину та глибину з місця приймає правильне вихідне положення
	Стрибки у довжину з місця- м'яко приземляється на напівзігнуті обидві ноги з переходом на п'ятки на всю стопу
	Стрибки у глибину-приземляється на носки з плавним перекатом на всю стопу
	Стрибки у висоту з розбігу –приземляється м'яко на напівзігнуті ноги, на носки з переходом на всю стопу, руки вперед-у сторони
	Володіє способами метання
	Володіє різними способами лазіння, узгоджує рухи рук і ніг
	Виконує ЗРВ відповідно до зразка
	Володіє навичками шиккування, рівняння, поворотів
	У р/і виконує складні рухи з використанням предметів
	Залюбки бере участь у естафетах, переживає за команду
	Уміє виконувати вправи спортивного характеру

Гра дитини

Зацікавлено ставляться до ігрової діяльності, уміють дотримуватися правил взаємодії з партнером у грі, аналізують поведінку партнера у грі
Беруть участь у різних видах ігор
Виявляють інтерес і бажання до відображення широкого кола об'єктів довколишньої дійсності, використовує попередньо набутий досвід
Може за допомогою гри відновлювати власний емоційний стан
Висловлює емоційно-оцінні судження про спілкування з однолітками
Активно відтворює свої життєві враження у рольовій грі, використовуючи засоби виразності (мовні та позамовні)
Обирає, підтримує та вибудовує різні сюжети; розгортає, збагачує ігровий задум
Може виконувати роль за себе та за іншого персонажу(реального, уявного)
Домагається визнання іншими дітьми своїх успіхів, визнають якісне виконання ролі іншим
Узгоджує у ході гри бажання та можливості свої та інших дітей
Виявляє творчість, імпровізацію, пропонує оригінальні ідеї для покращення гри
Обирає для гри безпечне місце та атрибути.

Екопростір розвитку дитини

Предметний світ: що навколо мене	Усвідомлює, що довколишній предметний світ-рукотворний
	Має елементарні знання про виробництво різних предметів ужитку, технічних приладів та знарядь, засобів пересування та зв'язку, засобів гігієни, оперують їх назвами
	Виявляє знання про суттєві ознаки й особливості предметів, розуміє взаємозв'язок між їх властивостями, будовою та матеріалом
	Виявляє інтерес до творчого використання власних набутих знань і вмінь
	Дотримується правил безпеки з предметами побуту
Природний світ: дитина у світі природи	Розуміє цінність предметів, бережливо ставляться до чужих та особистих речей
	Емоційно-ціннісно та відповідально ставиться до природи
	Має уявлення про природне довкілля як цілісний живий організм
	Здатен самостійно діяти в різних ситуаціях, що вимагають вибору екологічно доцільних дій.
	Обізнані з правилами природокористування та вміють їх дотримуватись
	Має уявлення про Сонячну систему, планети, Місяць як супутник Землі
	Володіє трудовими навичками догляду за рослинами, домашніми тваринами

Соціальний світ: хто поряд зі мною	Має уявлення про щасливу сім'ю
	Знає, що всі люди різні, кожна людина особлива, не схожа на інших
	Знає моральні правила міжособистісних стосунків, вміє їх дотримуватися.
	Розуміє власні потреби, можливості компромісу в разі зіткнення інтересів; вміє стримувати власні бажання
	Виявляє навички справедливого оцінювання вчинків інших людей, обгрунтовує
	Уміє визнавати власну провину
	Виявляє знання про значення та сутність моральних якостей
	Знає правила КГН, вміє дотримуватися
	Розпізнає емоційний стан інших людей, враховує під час спілкування
	Виявляє співчуття, співпереживання, чуйність, увагу тощо
	Має знання про Україну як рідну Батьківщину
	Виявляє любов і повагу до Батьківщини в різних видах діяльності
	Знає свої права, розуміє необхідність виконання обов'язків
	Має навички безпечної поведінки
	Розуміє сутність елементарних економічних понять
	Володіє елементарними вміннями й навичками економ. діяльності
	Знають про основні професії дорослих, розуміють їх значення для людей
	Виявляє цікавість, позитивне ставлення до праці, розуміє їх необхідність, користь
Вміють працювати колективно	
Дотримуються правил культури праці	

Комунікативний розвиток особистості

Чітко і правильно вимовляють усі звуки рідної мови
Відчувають і відтворюють у мовленні мелодику, тон, темброве забарвлення
Мають виразну дикцію
Мають інтерес до слова, його значення
Вживають : усі частини мови, узагальнюючі, багатозначні, спільнокореневі слова, антоніми, синоніми, образні порівняння, порівняльні звороти із сполучниками
Узгоджують слова у роді, числі й відмінку
Використовують у мовленні складні речення із сполучниками тощо
Беруть активну участь : у діалогах, полілогах пізнавального характеру, іграх драматизаціях та інсценізаціях, дискусіях
Доречно відповідає на запитання
Вміє переконувати та робити разом з іншими учасниками спільні висновки
Складає описові, сюжетні розповіді на наочній основі та без, по пам'яті
Розповідають за власною ініціативою та пропозицією дорослого. завершують повідомлення кінцівкою
Здатні до словесної творчості
Вміють спілкуватися на рівні партнерський взаємин та взаємоповаги
Активно застосовують мовленнєві штампи у різноманітних життєвих ситуаціях
При спілкуванні орієнтуються на погляди, думки, почуття інших людей

Сенсорно-пізнавальний простір

Виявляють інтерес до сенсорно-математичних вправ та завдань
Знають найпростіші математичні поняття, усвідомлюють та запам'ятовують їх
Знаходять власний спосіб вирішення завдань
Застосовують домірні прийоми виявлення відношень і закономірностей між предметами та явищами у повсякденному житті
Розуміють та використовують у своїй діяльності сенсорні еталони, знають їх назви (колір, форма, величина) та слова, що їх характеризують.

Отримують задоволення від пізнання нового, самостійного вирішення складного завдання
Знає та називає числа від 1 до 10, склад числа у межах 10
Складає та розв'язує задачі за допомогою малюнків та практичних дій з фішками
Орієнтується на площині столу, аркуші паперу, в зошиті, книзі
Знають конструктивні можливості різних матеріалів
Вміють створювати власні конструкції з урахуванням умов їх використання
Здатні до конструктивної творчості

Дитина у світі мистецтва

Ху до жн ьо- пр од укт ив не об раз отв ор ен ня	Володіють альтернативними способами отримання зображень за допомогою незвичних засобів: засушених рослин, елементів конструктора, пластикових кришечок, пляшечок, ватних паличок тощо
	Мають сформовані навички роботи з різними матеріалами
	Використовують різноманітні поверхні для нанесення зображень.
	Створюють палітру фарб шляхом змішування основних кольорів, отримують різноманітні відтінки за допомогою білого кольору
	Мають уявлення про кольоровий спектр, гармонійне поєднання кольорів, значення кольору для передачі фактури, настрою, оригінальності зображення
	Поєднують різні техніки малювання
	Малюють з натури ,за уявою.
	Створюють візерунки на снігу, на піску
	Використовують силуети різних зображень для обведення пензликами
	Зафарбовують та тонують поверхні відповідно до творчого задуму
	Декорують предмети за мотивами укр.нар.розписів і сучасних технік
	Безпечно користуються ножицями
	Економно використовують залишкові матеріали, застосовують раціональні прийоми симетричного вирізання в паперу,складеного навпіл
	Володіють технікою силуетного вирізання
	Самостійно обирають образ і доцільні матеріали для ліплення, виявляють аналітичні уміння стосовно застосування того чи іншого матеріалу для реалізації задуму у ліпленні
	Використовують відомі раніше та нові навички способів ліплення(кільцеве наліплювання, виймання глини тощо)
	Володіють декоративними прийомами ліплення
	Усвідомлюють значимість зусиль для отримання позитивного результату
	Розрізняють картини різних жанрів(натюрморт, пейзаж, портрет, казковий)
	Вирізняють засоби виразності: колір, колорит, перспективу, композицію
Емоційно відгукуються на твори живопису	
Виявляють ставлення до творів мистецтва у судженнях, розмірковуваннях, враженнях	
Виконують персональні роботи й уміють домовлятися, ділитися творчим задумом, узгоджувати дії під час виконання колективних робіт	
Виявляють самостійність та творчість	
Прибирають за собою після завершення занять з ліплення, малювання, аплікації	
Те атр аль не об раз отв ор	Позитивно сприймають театральну атмосферу
	Вміють емоційно реагувати на мистецьку виставу, володіють навичками прояву культурної поведінки в театрі
	Здатні до мистецької рефлексії
	Мають уявлення про театр як вид мистецтва та мистецький заклад
Орієнтуються у світі театральних професій	
Делікатно ставляться до інших глядачів і виконавців	

ен ня	Разом з дорослими організують театральний простір у садочку
	Вільно діють з атрибутами та реквізитом, використовують різні види театрів для реалізації творчого задуму та різноманітні засоби для створення театального образу
	Застосовують вербальні та невербальні засоби для передачі характеру театральних персонажів
М УЗ ИК А	Уважно слухають музику, розрізняють жанри музичних творів(пісня, танець, марш)
	Розрізняють високі та низькі звуки (в межах квінти)
	Упізнають пісні за мелодією
	Співають протяжно без напруження та крику, дикційно чітко промовляють слова, правильно беруть дихання між музичними фразами
	Вчасно починають та закінчують спів разом з іншими дітьми, узгоджують свій спів з музичним супроводом
	Самостійно змінюють рухи відповідно до тричастинної форми музичного твору
	Ритмічно виконують рухи відповідно до характеру та засобів музичної виразності у вправі, грі, танці
Самостійно інсценують зміст пісні, танців, не наслідуючи інших дітей	
Літ ера тур не об раз отв ор ен ня	Емоційно сприймають літерат. твори та висловлюють своє ставлення до них
	Відчувають образну мову поезії й прози, визначають основні засоби художнього мовлення, тему, зміст, головних персонажів, мораль
	Мають уявлення про жанрові особливості літературних творів(казку, оповідання, лічилку, мирилку, закличку, прислів'я тощо)
	Готові підтримати бесіду за змістом худ.твору, відповідати на запитання, формувати власні, запитувати
	Діляться враженнями стосовно сюжету, персонажів на основі рефлексії їхніх вчинків, аргументують свою думку
б.Ознайомлені з історією народження книги, професіями людей, причетних до створення й популяризації книги; усвідомлюють як потрібно користуватися книгою	

IV. ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ШКІЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа, а в подальшому школи II ступеню забезпечують становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формують здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховують ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Зміст освітніх програм кожного рівня дають можливість формування у здобувачів освіти таких ключових компетентностей:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися українською та англійською мовами, що передбачає активне використання української мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади; можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і

навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміння важливості збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання упродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи комплексу повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі засад інтеграції, міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, використання яких посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування цілісного

світогляду. Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість.

V. РОБОЧИ НАВЧАЛЬНІ ПЛАНИ ТА ЇХ ОБҐРУНТУВАННЯ

Робочий навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів.

Загальний обсяг навчального навантаження учнів 1-9 класів визначено відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про повну загальну середню освіту»; наказів Міністерства освіти і науки України № 743-22 від 12.08.2022 р. «Про затвердження типової освітньої програми, розробленої під керівництвом Савченко О. Я.»; № 405 від 20.04.2018 р. «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня», № 406 від 20.04.2018 р. «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня», № 408 від 20.04.2018 (в редакції наказу МОН України від 28.11.2019 № 1493, зі змінами від 31.03.2020 № 464) «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня» для 10-х класів; № 235 від 19.02.2021 року «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів загальної середньої освіти».

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 1-4-х класів складає 3500 годин/навчальний рік:

- для 1-х класів – 805 годин/навчальний рік,
- для 2-х класів – 875 годин/навчальний рік,
- для 3-х класів – 910 годин/навчальний рік,
- для 4-х класів – 910 годин/навчальний рік.

Загальний обсяг навчального навантаження для здобувачів освіти 5-9-х класів комплексу складає 5915 годин/навчальний рік:

- для 5-х класів – 1085 годин/навчальний рік,
- для 6-х класів – 1190 годин/навчальний рік,
- для 7-х класів – 1172,5 годин/навчальний рік,
- для 8-х класів – 1207,5 годин/навчальний рік,
- для 9-х класів – 1260 годин/навчальний рік.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальних планах (додатки).

VI. ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

За потреби за заявою батьків здобувачів освіти на підставі висновків інклюзивно-ресурсних центрів деяким здобувачам освіти забезпечується інклюзивна або індивідуальна форми навчання.

Метою початкової та базової середньої освіти осіб з порушеннями інтелектуального розвитку є особистісне становлення учнів, розвиток їхніх пізнавальних здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості, пізнавальної активності, що забезпечують їхню готовність до життя в демократичному суспільстві, продовження навчання в основній ланці закладів загальної середньої освіти. Типову освітню програму розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти, з урахуванням Типових освітніх програм для закладів загальної середньої освіти, сучасних досягнень спеціальної педагогіки та психології щодо навчально-пізнавальних можливостей дітей із порушеннями інтелектуального розвитку.

Реалізація корекційно-розвивальних завдань у процесі навчання осіб із порушеннями інтелектуального розвитку полягає в особистісному розвитку школярів, активізації їхньої пізнавальної діяльності та створенні позитивної мотивації учнів до навчання; розвитку мовлення та комунікативної діяльності, сприянні розумовому, моральному, фізичному, соціокультурному та естетичному розвитку особистості; формуванні вміння вчитися.

Змістові лінії кожної освітньої галузі робочого навчального плану для дітей з особливими потребами реалізуються паралельно та розкриваються через «Орієнтовний зміст навчального матеріалу», який окреслює навчальний матеріал, на підставі якого будуть формуватися очікувані предметно-орієнтовані компетентності та відповідні соціально-адаптивні навички.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості й природовідповідності;
- корекційно-розвивальної спрямованості навчання;
- узгодження цілей, змісту й очікуваних результатів навчання; науковості, доступності і практичної спрямованості змісту; наступності й перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей; логічної послідовності й достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси; творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання; адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і

фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у школярів з інтелектуальними порушеннями таких ключових компетентностей:

- володіння державною мовою; що передбачає елементарні уміння та навички (в межах мовленнєвих можливостей) усно й письмово висловлювати свої думки, усвідомлення ролі мови для спілкування та культурного самовираження;

- можливість спілкуватися рідною мовою (в межах пізнавальних можливостей), що передбачає використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади;

- математична компетентність, що передбачає застосування (в межах пізнавальних можливостей) математичних знань та вмінь в особистому й суспільному житті людини;

- компетентності в галузі природничих наук, що передбачає формування пізнавального досвіду, прагнення самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, пізнавати себе й навколишній світ;

- соціально-трудої компетентності, що передбачає формування трудових умінь та навичок, що забезпечують подальшу здатність до успішного опанування основ професійно-трудої діяльності, набуття навичок практичної життєдіяльності;

- екологічна компетентність, що передбачає сформованість уявлень щодо екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання та збереження природних ресурсів; інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування елементарними основами цифрової грамотності для розвитку і спілкування, можливість безпечного використання інформаційно-комунікаційних засобів у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

- навчання впродовж життя, що передбачає опанування життєво необхідними базовими уміннями й навичками, що сприятимуть подальшій соціальній адаптації та інтеграції в суспільство;

- громадянські та соціальні компетентності, що передбачає уміння діяти (в межах своїх можливостей) у життєвих ситуаціях, ідентифікувати себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя; - культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворчого, музичного та інших видів мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості, формування навичок культури поведінки в соціумі;

- основи фінансової грамотності, що передбачає формування уявлень про грошові одиниці, необхідні для здійснення та організації побутової життєдіяльності, залучення до сфери соціально-побутової та елементарної економічної діяльності.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння: спілкуватися, взаємодіяти та співпрацювати з дорослим та однолітками, сприймати інструкції та навчальні завдання, керувати емоціями, регулювати власну поведінку.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, розвитку пізнавальної діяльності, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Для дітей з особливими освітніми потребами створюються індивідуальні освітні траєкторії з предметів і курсів, за допомогою яких можна визначити індивідуальну швидкість засвоєння навчального матеріалу, необхідний рівень засвоєння. Індивідуальна освітня траєкторія в комплексі реалізується через індивідуальний навчальний план.

Робочі навчальні плани для дітей з особливими освітніми потребами розробляються відповідно до:

- типової освітньої програми затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2022 р. № 769, додаток 20 (тяжкі порушення, і порушення мовлення);

- типової програми затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2022 р. № 769, додаток 2 (порушення інтелектуального розвитку) 5 клас.

VII. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ЗАСТОСУВАННЯ В НЬОМУ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Соціальні перетворення в українському суспільстві докорінно змінили пріоритети в галузі освіти. Школа потребує нових нетрадиційних ідей, теорій, що відповідали б оптимальному розвитку дитини, сучасним потребам людства.

Створення ситуації успіху, сприятливих умов для повноцінної діяльності кожної дитини – основна мета, що покладена в основу технологій навчання. Незважаючи на розмаїття нововведень, основною формою організації навчальної діяльності залишається урок.

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- формування компетентностей;
- розвитку компетентностей;
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- корекції основних компетентностей;
- комбінований урок;
- використання технологій дистанційного навчання.

Також передбачені екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, лекції конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки, прес-конференції, ділові ігри тощо. Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, забезпечуючи досягнення очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах з предмету. Перевірка та оцінювання досягнення компетентностей може здійснюватися у формі заліку, співбесіди, контрольного навчально-практичного заняття. Для підготовки до заліків та іспитів проводяться оглядові консультації, які допомагають учням зорієнтуватися у змісті окремих предметів.

У закладі широко впроваджуються інформаційно-комунікативні технології. Застосування ІКТ в освітньому процесі базується на загальному розумінні зміни ролі інформації та принципах інформаційної взаємодії в різних напрямках освітньої діяльності. Серед засобів, що можуть використовуватися,

мультимедійні презентації, мультимедійні карти, проекти, онлайн тести, програмні засоби навчання та інше. Це дозволяє формувати позитивну мотивацію учнів до навчальної діяльності, критичне і логічне мислення, вміння приймати рішення, співпрацювати в команді, бути конкурентоздатними та впевненими особистостями.

VIII. ПОКАЗНИКИ (ВИМІРНИКИ) РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Рівень досягнень учнів буде вивчатись шляхом моніторингу знань, умінь і навичок з окремих предметів; проведення контрольних випробувань учнів; участі учнів школи у предметних олімпіадах різного рівня, Всеукраїнських інтелектуальних конкурсах та турнірах; шляхом складання та захисту наукових проєктів та участі в роботі МАН; аналізу результатів участі учнів у ДПА.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти.

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, що має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів.

Ключові компетентності:

- Спілкування державною (і рідною – у разі відмінності) мовами
- Спілкування іноземними мовами
- Математична компетентність
- Основні компетентності у природничих науках і технологіях
- Інформаційно-цифрова компетентність
- Уміння вчитися впродовж життя
- Ініціативність і підприємливість
- Соціальна і громадянська компетентності
- Обізнаність і самовираження у сфері культури
- Екологічна грамотність і здорове життя

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх окремих предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і

фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях. Наскрізнi лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через: організацію навчального середовища; окремі предмети, надпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти, предмети за вибором; позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.

Наскрізна лінія	Коротка характеристика
Екологічна безпека й сталий розвиток	<p>Формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства.</p> <p>Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини. Можливі уроки на відкритому повітрі.</p>
Громадянська відповідальність	<p>Сприятиме формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства.</p> <p>Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок.</p> <p>Вивчення окремого предмета має викликати в учнів якомога більше позитивних емоцій, а її зміст — бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності. Приклад вчителя покликаний зіграти важливу роль у формуванні толерантного ставлення до товаришів, незалежно від рівня навчальних досягнень.</p>

Здоров'я і безпека	<p>Завданням наскрізної лінії є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище.</p> <p>Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку і охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів). Варто звернути увагу на проблеми, пов'язані із ризиками для життя і здоров'я. Вирішення проблем, знайдених з «ага-ефектом», пошук оптимальних методів вирішення і розв'язування задач тощо, здатні викликати в учнів чимало радісних емоцій.</p>
Підприємливість і фінансова грамотність	<p>Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо).</p> <p>Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.</p>

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контроль-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів освіти у 1-4 класах підлягають вербальному, формувальному оцінюванню, у 5-9 класах – формувальному та підсумковому (бальному) оцінюванню.

Перевірка та/або оцінювання досягнення компетентностей учнів середньої школи окрім уроку здійснюватиметься у формі заліку, співбесіди, контрольного навчально-практичного заняття. Співбесіда, як і залік, тільки у формі індивідуальної бесіди, проводиться з метою з'ясувати рівень досягнення компетентностей. Функцію перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей виконує також навчально-практичне заняття та заняття практикуму.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях.

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень здобувачів з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою.

ІХ. ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Для виконання освітніх програм школи на 2023/2024 навчальний рік передбачено використання, затверджених Міністерством освіти і науки України, навчальних програм з усіх предметів інваріантної частини; курсів за вибором і факультативів варіативної складової, що забезпечує інтеграцію загальноосвітніх (основних і додаткових) програм, у єдину освітню програму, що дозволяє одержати запланований результат освіти – «модель» випускника.

І СТУПІНЬ

Перелік навчальних програм для 1-4-х класів (НУШ)

№ п/п	Назва навчальної програми
1	Типова освітня програма для 1-4 класів (автор Савченко О.Я.), (затверджена наказом МОН України від 12.08.2022 № 743-22)
2	Типова освітня програма з англійської мови для 1-4 класів (автор Савченко О.Я.), (затверджена наказом МОН України від 12.08.2022 № 743-22)

ІІ СТУПІНЬ

Перелік навчальних програм для 5-6-х класів

№ п/п	Назва навчальної програми
1.	Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 №235)
1.	Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О.В., Заболотний В.В...) Наказ МОН України від 12.07.2021р. № 795
2.	Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Архипова В.П., Січкара С.І., Шило С.Б)
3.	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Зарубіжна література. 5-9 класи» (колектив авторів, керівник колективу Ніколенко О.М.) (Наказ МОН України від 03.08.2022 р. № 698)
4.	Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (Наказ МОН України від 12.07.2021 № 795) (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 09.02.2022 № 143) 03.08.2022 р. № 698)

5.	Модельна навчальна програма «Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори Власова Н.С., Желіба О.В., Кронгауз В.О., Секиринський Д.О., Щупак І.Я.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)
6.	Модельна навчальна програма «Історія України. Всесвітня історія. 6 клас» для закладів загальної середньої освіти (автори Піскарьова І.О., Бурлака О.В., Майорський В.В., Мелещенко Т.В., Щупак І.Я.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)
7.	Модельна навчальна програма «Математика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Істер О.С.) Модельна навчальна програма «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)
8.	Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Шаламов Р.В., Каліберда М.С., Григорович О.В., Фіцайло С.С.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)
9	Модельна навчальна програма «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори: Хитра З.М., Романенко О.А.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)
10	Модельна навчальна програма «Етика. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ашортія Є.Д., Бакка Т.В., Желіба О.В., Козіна Л.Є., Мелещенко Т.В., Щупак І.Я.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)
11.	Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Педан О.С., Коломоець Г. А. , Боляк А. А., Ребрина А. А., Деревянко В. В., Стеценко В. Г., Остапенко О. І., Лакіза О. М., Косик В. М. та інші) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» наказ Міністерства освіти і науки України від 17.08.2022 року № 752
12.	Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автори: Масол Л. М., Просіна О. В.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)
13.	Модельна навчальна програма «Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ходзицька І.Ю., Горобець О.В., Медвідь О.Ю., Пасічна Т.С, Приходько Ю.М.)
14	Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ривкінд Й.Я., Лисенко Т.І., Чернікова Л.А., Шакотько В.В.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)
15	Модельна навчальна програма «Іноземна мова 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795)
16	Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автори: Масол Л. М., Просіна О. В.) (музичне мистецтво)

Перелік навчальних програм для 7-9-х класів

№ п/п	Назва навчальної програми
1.	Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти II ступеня (Наказ МОН України від 20.04.2018 р. № 405)
2.	Програми для загальноосвітніх навчальних закладів «Українська мова. 5-9 класи» (Наказ МОН України від 07.06.2017 р. № 804)
3.	Програми для загальноосвітніх навчальних закладів «Українська література. 5-9 класи» (Наказ МОН України від 07.06.2017 р. № 804)
4.	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Зарубіжна література. 5-9 класи» (колектив авторів, керівник колективу Ніколенко О.М.) (Наказ МОН України від 03.08.2022 р. № 698)
5.	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Історія України. Всесвітня історія. 5-9 класи» (Наказ МОН України від 03.08.2022 р. № 698)
6.	Навчальна програма з основ правознавства для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів (Наказ МОН України від 03 серпня 2022 року № 698)
7.	Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5-9 класи» (наказ МОН від 07.06.2017 № 804)
8.	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Математика. 6-9 класи» (колектив авторів) (Наказ МОН України від 07.06.2017 р. № 804)
9.	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Біологія. 6-9 класи» (колектив авторів) (Наказ МОН України від 07.06.2017 р. № 804)
10.	Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Географія. 6-9 класи (Наказ МОН України від 03.08.2022 р. № 698)
11.	Фізика. 7-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів (Наказ МОН України від 07.06.2017 р. № 804)
12.	Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Хімія. 7-9 клас» (колектив авторів) (Наказ МОН України від 07.06.2017 р. № 804)
13.	Трудове навчання. 6-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (Наказ МОН України від 07.06.2017 р. № 804)
14.	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Інформатика. 6-9 класи» (для учнів, які вивчали інформатику у 2-4 класах) (Наказ МОН України від 07.06.2017 р. № 804)
15.	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Основи здоров'я. 5-9 класи» (колектив авторів) (Наказ МОН України від 03.08.2022 р. № 698)
16.	Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Фізична культура. 6-9 класи» (колектив авторів) (Наказ МОН України від 03 серпня 2022 року № 698)
17.	Про внесення змін до Типової освітньої програми для 5-10 (11) класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами (Наказ МОН України від 29.08.2022 № 769). Додаток 16
18.	Типова освітня програма для 3-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з порушеннями інтелектуального розвитку (розроблено під керівництвом Чеботарьової О.В) затверджено наказом від 19.09.2022 за №836 (46 клас)
19.	Навчальний план спеціальних закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою для дітей з інтелектуальними порушеннями, таблиці 18. (модифікована-адаптована), затвердження наказом МОН України 12.06.2018 за №627, Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВАРІАТИВНОГО КОМПОНЕНТУ

№ з/п	Назва курсу	Науково-методичне забезпечення (програма)
1.	STEM	Модельна навчальна програма «STEM. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Бутурліна О.В., Артем'єва О.Є.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки від 29.09.2021 № 1031)
2	Українознавство	Українознавство, Навчальна програма для учнів 5-11 класів закладів загальної середньої освіти України Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист МОН України від 10.08.2020 № 1/11-5310). Схвалено вченою радою Науково-дослідного інституту українознавства (протокол № 7 від 30 липня 2019 року)
3	Історія рідного краю	Історія рідного краю. Дніпропетровщина. Для учнів 5-11 класів.. Братаніч Б.В.. затверджено вченою радою КВНЗ «ДОППО» (протокол №7 від 26.09.2016 року)
4	Права дитини	Права дитини. Навчальна програма для учнів 5 класів закладів загальної середньої освіти. Автор Майорський В.В., схвалено до використання у загальноосвітніх навчальних закладах (протокол №2 від 08.06.2018 року) (Лист Інституту модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України від 02.07.2018 р.№22.1/12-Г-473)
5	Права людини у вільній країні	Права людини у вільній країні. Навчальна програма для учнів 6 класів закладів загальної середньої освіти. Автор Майорський В.В., схвалено до використання у загальноосвітніх навчальних закладах (протокол №2 від 08.06.2018 року) (Лист Інституту модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України від 02.07.2018 р.№22.1/12-Г-473)

Структура навчального року

Відповідно до частини першої статті 16 Закону України «Про загальну середню освіту» структура навчального року, тривалість навчального тижня, інші форми організації освітнього процесу встановлюються загальноосвітнім навчальним закладом середньої освіти у межах часу передбаченого програмою.

2023/2024 навчальний рік розпочинається 1 вересня 2023 року та закінчується не пізніше 30 червня 2024 року.

Орієнтовна структура навчального року:

I семестр – з 01.09.2023 по 22.12.2023;

II семестр – з 08.01.2024 по 30.05.2024.

Впродовж навчального року проводяться канікули:

осінні – з 30.10. 2023 по 05.11.2023. (7 днів)

зимові – з 23.12.2023 по 07.01.2024 (14 днів)

весняні – з 25.03.2024 по 31.03.2024 (7 днів)

Тривалість навчального року: 176 навчальних днів

Орієнтовна дата проведення свята «Останній дзвоник» – 31 травня 2024 року.

Дата вручення документів про освіту буде визначена додатково (в залежності від термінів проведення ДПА).

Навчальні екскурсії для учнів 1-4 класів та навчальна практика для учнів 5-8 класів у 2023-2024 навчальному році організуються відповідно до інструктивно-методичного листа Міністерства освіти і науки України від 06.02.2008 №1/9-61 «Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу під час проведення навчальних екскурсій та навчальної практики учнів загальноосвітніх навчальних закладів» та згідно рішення педради від 31.08.2023 (протокол №1) проводяться упродовж навчального року.

Школа комплексу працює в режимі п'ятиденки з двома вихідними – субота, неділя. Навчальні заняття проводяться в одну зміну з 8⁰⁰ і регламентуються розкладом уроків, затвердженим директором комплексу.

1. Розклад дзвінків

Уроки	Тривалість уроку	Тривалість перерви, хв
1 класи (35 хв)		
1 урок	8.00 – 8.35	15
2 урок	8.50 – 9.25	15
3 урок	9.40 – 10.15	15
4 урок	10.30 – 11.05	
2-4 класи (40 хв)		
1 урок	8.00 – 8.40	15
2 урок	8.55 – 9.35	15
3 урок	9.50 – 10.30	15
4 урок	10.45 – 11.25	
5-9 класи (45 хв)		
1 урок	8.00 – 8.45	10
2 урок	8.55 – 9.40	10
3 урок	9.50 – 10.35	15
4 урок	10.50 – 11.35	10
5 урок	11.45 – 12.30	

2. Графік харчування учнів: (при очному навчанні)

08.35– 8.50 – 1-4 класи

10.35– 10.50 – 5-9 класи

3. Режим роботи ГПД (за потребою).

Для учнів 1 класу:

Початок роботи – 12.20

Закінчення – 18.20

Для учнів 2-4 класів:

Початок роботи – 12.50

Закінчення – 18.50

1 клас	
Збір групи. Прогулянка.	12.20-12.40
Обід	12.40-13.10
Підготовка до сну	13.10-13.30
Денний відпочинок. Сон.	13.30-15.00
Час особистої гігієни.	15.00-15.30
Полуденок	15.30-15.45
Заняття за інтересами. Відвідування гуртків	15.45-16.25
Тематичні заходи	16.25-17.00
Спортивно-оздоровчі заняття. Прогулянка.	17.00-18.20

2-3 класи	
Збір групи. Підготовка до обіду.	12.50-13.00
Обід	13.00-13.30
Прогулянка. Спортивно-оздоровчі заняття	13.30-15.00
Заняття за інтересами. Відвідування гуртків	15.00-16.00
Самоорганізація дозвілля під наглядом вчителя (2 клас)	16.00-17.00
Самопідготовка (3 клас)	
Прогулянка.	17.00-18.00

Факультативні заняття, індивідуальні заняття і курси за вибором проводяться в період основних занять із обов'язковою перервою за затвердженим розкладом.

У 2023 - 2024 навчальному році у закладі освіти сформовано 11 класів.

Мережа класів та контингент учнів

№ з/п	Клас	Чисельність учнів	у тому числі чисельність:		Мова навчання	Іноземна мова		Специфіка класу (профіль, поглиблене вивчення, нетипова програма, інклюзія, форма навчання тощо)
			дівчат	хлопців		перша	друга	
1	1-А	27	11	16	укр	англ	-	Інклюзія

Разом: класів – 1, учнів - 27								
2	2-А	26	12	15	укр	англ	-	
Разом: класів – 1, учнів - 26								
3	3-А	33	14	19	укр	англ	-	-
Разом: класів – 1, учнів - 33								
4	4-А	17	11	6	укр	англ	-	-
5	4-Б	26	11	15	укр	англ	-	інклюзія
Разом: класів – 2, учнів - 43								
Разом 1-4 класів: класів - 5, учнів - 129								
6	5-А	26	12	14	укр	англ	-	-
Разом: класів – 1, учнів - 26								
7	6-А	30	14	16	укр	англ	-	інклюзія
Разом: класів – 1, учнів - 30								
8	7-А	29	16	13	укр	англ	-	-
Разом: класів – 1, учнів - 29								
9	8-А	23	12	12	укр	англ	-	інклюзія
10	8-Б	21	11	10	укр	англ	-	інклюзія
Разом: класів – 2, учнів - 44								
11	9-А	24	11	13	укр	англ	-	інклюзія
Разом: класів – 1, учнів - 24								
Разом 5-9 класів: класів – 6, учнів – 153								
Разом 1-9 класів: класів – 11, учнів - 282, середня наповнюваність класів – 25.72								

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру першого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Навчальні плани передбачають реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через окремі предмети.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані (додатки 1-4).

Враховуючи кадрове та матеріально-технічне забезпечення, за результатами анкетування учнів та на підставі рішення педагогічної ради (протокол від 31.08.2023 № 1) обрано такі модулі для вивчення предмета «Фізична культура»:

Клас	Модулі
5-9	Легка атлетика
	Акробатика
	Футбол
	Волейбол
	Баскетбол

Поділ класів на групи здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 №128 «Про затвердження нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів» та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах, зареєстрованого в

Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами): при вивченні предметів мовно-літературної освітньої галузі, технології - у 6 класі, 7 класі; інформатики – у 2-9 класах.

ДОДАТКИ

Додаток №1

до освітньої програми I ступеня, складений відповідно до таблиці 1 типової освітньої програми початкової освіти НУШ-2, розробленою під керівництвом Савченко Я. Р. Б. (Наказ МОН від 12.08.2022 № 743-22)

Робочий навчальний план Дніпровської гімназії №102 Дніпровської міської ради на 2023-2024 навчальний рік

I ступінь

1-2 класи – за Навчальним планом до Типової освітньої програми 1-2 класів загальноосвітніх закладів середньої освіти (розроблена під керівництвом О.Я. Савченко), затвердженої наказом МОН України від 12.08.2022. №743-22

Назва освітньої галузі	Кількість годин на тиждень по класах		Разом
	1а	2а	
<i>Інваріантний складник</i>			
Мовно-літературна, у тому числі	9	10	19
Українська мова та література	7	7	14
Іноземна мова (англійська мова)	2	3	5
Математична	4	4	8
Я досліджую світ (природнича, громадянська)	3	3	6
Мистецтво: образотворче мистецтво	1	1	2
музичне мистецтво	1	1	2
Технології	1	1	2
Інформатика	-	1	1
Фізична культура	3	3	6
Усього	22	24	46
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	1	1	2
Українська мова (інд. роб.)	0.5	0.5	1

Математика (інд. робота)	0.5	0.5	1
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня	20	20	40
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)	23	25	48

Додаток №2
до освітньої програми I ступеня, складений відповідно до таблиці 1 типової освітньої програми початкової освіти НУШ-2, розробленою під керівництвом Савченко Я. Р. Б. (Наказ МОН від 12.08.2022 № 743-22)

**Робочий навчальний план
Дніпровської гімназії №102 Дніпровської міської ради
на 2023-2024 навчальний рік**

I ступінь

3 – 4 класи – за Навчальним планом до Типової освітньої програми початкової освіти (розроблена під керівництвом О.Я. Савченко), затвердженої наказом МОН України від 12.08.2022р. №743-22

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень			Разом
	3а	4а	4б	
Українська мова	7	7	7	21
Іноземна мова (англійська мова)	3	3	3	9
Математика	5	5	5	15
Я досліджую світ	3	3	3	9
Мистецтво: образотворче мистецтво	1	1	1	3
Музичне мистецтво	1	1	1	3
Технології	1	1	1	3
Інформатика	1	1	1	3
Фізична культура	3	3	3	9
Усього	25	25	25	75
Варіативний складник				
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведенням індивідуальних консультацій та групових занять	1	1	1	3
Українська мова (індивідуальні заняття)	0.5	0.5	0.5	1.5
Математика (індивідуальні заняття)	0.5	0.5	0.5	1.5
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на	23	23	23	69

учня				
Загальнорічна кількість навчальних годин	26	26	26	78

Додаток № 3

до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (наказ МОН України №235 від 19.05.2022)

**Робочий навчальний план
Дніпровської гімназії №102 Дніпровської міської ради
на 2023-2024 навчальний рік
II ступінь**

5-6 класи – за Навчальним планом до Типових освітніх програм для 5-9 класів загальної середньої освіти, затвердженими наказом МОН України від 19.02.2021

№ 235

Освітні галузі	Перелік предметів	Рекомендована кількість годин на тиждень у класах	
		5 клас	6 клас
Мовно-літературна	Українська мова	4	4
	Українська література	2	2
	Зарубіжна література	1.5	1.5
	Іноземна мова (англійська мова)	3.5	3.5
Математична	Математика	5	5
Природнича	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»	2	2
	Географія	-	2
Соціальна і здоров'язбережувальна	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»	1	1
	Етика	0.5	0.5
Громадянська та історична	Вступ до історії України та громадянської освіти	1	-
	Історія України. Всесвітня історія	-	2
Інформатична	Інформатика	1.5	1.5
Технологічна	Технології	2	2
Мистецька	Музичне мистецтво	1	1
	Образотворче мистецтво	1	1

Фізична культура	Фізична культура	3	3
Разом (без фізичної культури + фізична культура)		26+3	29+3
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять		2	2
«Права дитини» (35 год), курс за вибором		1	1
STEM освіта(35 год), міжгалузевий інтегрований курс)		1	1
Гранично допустиме навчальне навантаження		28	31
Всього (без фізичної культури+фізична культура; без урахування поділу класів на групи)		28+3	31+3

Додаток 4

до освітньої програми II ступеня, складений відповідно до таблиці 1 Типової освітньої програми (наказ МОН України від 20.04.2018 №405)

Робочий навчальний план
Дніпровської гімназії №102 Дніпровської міської ради
на 2022-2023 навчальний рік
II ступінь

7-9 класи – за Навчальними планами до Типових освітніх програм, затвердженими наказом МОН України від 20.04.2018 № 405, додаток 1

Освітні галузі	Предмети	Кількість годин на тиждень по класам			
		7а	8а	8б	9а
Мови і літератури	Українська мова	2,5	2	2	2
	Українська література	2	2	2	2
	Іноземна мова (англійська)	3	3	3	3
	Зарубіжна література	2	2	2	2
Суспільствознавство	Історія України	1	1,5	1,5	1,5
	Всесвітня історія	1	1	1	1
	Основи правознавства	-	-	-	1
Мистецтво	Музичне мистецтво	1	0,5	0,5	0,5
	Образотворче мистецтво	1	0,5	0,5	0,5
Математика	Математика	-	-	-	-
	Алгебра	2	2	2	2
	Геометрія	2	2	2	2
Природознавство	Природознавство	-	-	-	-
	Біологія	2	2	2	2
	Географія	2	2	2	1,5
	Фізика	2	2	2	3
	Хімія	1,5	2	2	2
Технології	Трудове навчання	1	1	1	1
	Інформатика	1	2	2	2
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1	1	1
	Фізична культура	3	3	3	3
Разом		31	31,5	31,5	33
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		2,5	3	3	3
Українознавство (35 годин)(Курс за вибором)		1		1	
Історія рідного краю (35 год), (курс за вибором)		1			
Математика (35 годин, індивідуальні заняття)					1
Українська мова (35 годин, індивідуальні заняття)			1		1
Історія України (35 годин) індивідуальні заняття)					1
Хімія (35 годин, індивідуальні заняття)		0,5	1	1	
Англійська мова (індивідуальні заняття)			1	1	
Гранично допустиме навчальне навантаження		31	31,5	31,5	33
Всього		33,5	34,5	34,5	36

--	--	--	--	--

Додаток 4

**Робочий навчальний план
Дніпровської гімназії №102 Дніпровської міської ради
на 2023-2024 навчальний рік**

I ступінь

Чапської Ангеліни (4б клас) – за Навчальним планом до Типової освітньої програми початкової освіти (розроблена під керівництвом О.Я. Савченко), затвердженої наказом МОН України від 12.08.2022р. №743-22 (адаптованана)

Навчальні предмети	36	Вчитель
Українська мова	7	Пасічна І.І.
Іноземна мова (англійська мова)	3	Близнюк А.О.
Математика	5	Пасічна І.І.
Я досліджую світ	3	Пасічна І.І.
Мистецтво: образотворче мистецтво	1	Пасічна І.І.
Музичне мистецтво	1	Рожко М.Ф.
Технології	1	Пасічна І.І.
Інформатика	1	Смішко Н.В.
Фізична культура	3	Владиченко Л.М.
Усього	25	
Варіативний складник		
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведенням індивідуальних консультацій та групових занять	1	
Українська мова (індивідуальні заняття)	0.5	
Математика (індивідуальні заняття)	0.5	
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня	23	
Загальнорічна кількість навчальних годин	26	

Додаток № 5

**Робочий навчальний план
Дніпровської гімназії №102 Дніпровської міської ради
на 2023-2024 навчальний рік**

II ступінь

Святуха Олексій (6-А клас – інклюзія) – на основі Типового навчального плану для дітей з тяжкими порушеннями мовлення з українською мовою навчання та закладів загальної середньої освіти з порушенням інтелектуального розвитку, затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2022 № 769 (модифікована)

Освітні галузі	Предмети	Кількість годин на тиждень	Вчитель
		Святуха, 6А	

Мовно-літературна	Українська мова та літературне читання	5	Алшевська С.В.
Математична	Математика	4(5)	Смішко Н.В.
Природнича	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»	1(2)	Гусак Н.А.
	Географія	1(2)	Нестеренко І.М.
Соціальна і здоров'я-збережувальна	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут	1	Гусак Н.А.
Громадянська та історична	Вступ до історії України та громадянської освіти	1	Валова Ю.О.
Інформатична	інформатика	2(1.5)	Ніжинська В.В.
Технологічна	Технології	6(2)	Волкова С.М.
Мистецька *	Образотворче мистецтво	1	Волкова С.М.
	Музичне мистецтво	1	Рожко М.Ф.
Фізкультурна	Фізична культура	3	Владиченко Л.М.
Усього:		23+3	
Корекційно-розвиткова робота*	Психомоторний та сенсорний розвиток	2	
	Логопедичні заняття	1	
	Соціально-побутове орієнтування	1	
Додатковий час на предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		8	
Гранично допустиме навчальне навантаження		28	

Додаток № 6

**Робочий навчальний план
Дніпровської гімназії №102 Дніпровської міської ради
на 2023-2024 навчальний рік
II ступінь**

Огійченко Анатолій (8-А клас – інклюзія) – затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12.06.2018 р. № 627, типова освітня програма для дітей з особливими освітніми потребами, таблиця 18, адаптована

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин	Вчитель
Мови і література	Українська мова та література	5(4)	Алшевська С.В.
Суспільствознавство	Історія України	2(1.5)	Валова Ю.О.
Математика	Математика	4	Смішко Н.В.
Природознавство	Природознавство	2	Гусак Н.А.
	Географія	2	Нестеренко І.М.

	Фізика і хімія в побуті	2	Ніжинська В.В.
Мистецтво	Музичне мистецтво	1	Рожко М.ф.
	Образотворче мистецтво	1	Волкова С.М.
Технології	Трудове навчання	8(2)	Волкова С.М.
	Інформатика	1	Ніжинська В.В.
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	2(3)	Владиченко Л.М.
	Основи здоров'я	1	Гусак Н.А.
Разом		31	
Корекційно-розвиткові заняття	Соціально-побутове орієнтування	2	
	Лікувальна фізкультура (ритміка)	2	
	Розвиток мовлення	1	
Додаткові години на предмети інваріантної складової, курси за вибором, індивідуальні та групові заняття		1	
Гранично допустиме навчальне навантаження (без корекційно-розвиткових)		32	

Додаток № 7

**Робочий навчальний план
Дніпровської гімназії №102 Дніпровської міської ради
на 2023-2024 навчальний рік
II ступінь**

Квич Владислав (8-б-інклюзія) – затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12.06.2018 р. № 627, типова освітня програма для дітей з особливими освітніми потребами, таблиця 18, адаптована

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин	Вчитель
Мови і література	Українська мова та література	5(4)	Шевелєва Н.М.
Суспільствознавство	Історія України	2(1.5)	Валова Ю.О.
Математика	Математика	4	Смішко Н.В.
Природознавство	Природознавство	2	Гусак Н.А.
	Географія	2	Нестеренко І.М.
	Фізика і хімія в побуті	2	Ніжинська В.В.
Мистецтво	Музичне мистецтво	1	Рожко М.ф.
	Образотворче мистецтво	1	Волкова С.М.
Технології	Трудове навчання	8(2)	Волкова С.М.
	Інформатика	1	Ніжинська В.В.

Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	2(3)	Владиченко Л.М.
	Основи здоров'я	1	Гусак Н.А.
Разом		31	
Корекційно-розвиткові заняття	Соціально-побутове орієнтування	2	
	Лікувальна фізкультура (ритміка)	2	
	Розвиток мовлення	1	
Додаткові години на предмети інваріантної складової, курси за вибором, індивідуальні та групові заняття		1	
Гранично допустиме навчальне навантаження (без корекційно-розвиткових)		32	

Додаток № 8

**Робочий навчальний план
Дніпровської гімназії №102 Дніпровської міської ради
на 2023-2024 навчальний рік
II ступінь**

Огійченко Данило (8-А клас – інклюзія) – затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12.06.2018 р. № 627, типова освітня програма для дітей з особливими освітніми потребами, таблиця 18, модифікаційна

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин	Вчитель
Мови і література	Українська мова та література	5(4)	Алшевська С.В.
Суспільствознавство	Історія України	2(1.5)	Валова Ю.О.
Математика	Математика	4	Смішко Н.В.
Природознавство	Природознавство	2	Гусак Н.А.
	Географія	2	Нестеренко І.М.
	Фізика і хімія в побуті	2	Ніжинська В.В.
Мистецтво	Музичне мистецтво	1	Рожко М.ф.
	Образотворче мистецтво	1	Волкова С.М.
Технології	Трудове навчання	8(2)	Волкова С.М.
	Інформатика	1	Ніжинська В.В.
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	2(3)	Владиченко Л.М.
	Основи здоров'я	1	Гусак Н.А.
Разом		31	

Корекційно-розвиткові заняття	Соціально-побутове орієнтування	2	
	Лікувальна фізкультура (ритміка)	2	
	Розвиток мовлення	1	
Додаткові години на предмети інваріантної складової, курси за вибором, індивідуальні та групові заняття		1	
Гранично допустиме навчальне навантаження (без корекційно-розвиткових)		32	

Додаток № 8

**Робочий навчальний план
Дніпровської гімназії №102 Дніпровської міської ради
на 2023-2024 навчальний рік
II ступінь**

Байдак Назар (8-Б клас – інклюзія) – затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12.06.2018 р. № 627, типова освітня програма для дітей з особливими освітніми потребами, таблиця 18, модифікаційна

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин	Вчитель
Мови і література	Українська мова та література	5(4)	Шевелева Н.М.
Суспільствознавство	Історія України	2(1.5)	Валова Ю.О.
Математика	Математика	4	Смішко Н.В.
Природознавство	Природознавство	2	Гусак Н.А.
	Географія	2	Нестеренко І.М.
	Фізика і хімія в побуті	2	Ніжинська В.В.
Мистецтво	Музичне мистецтво	1	Рожко М.ф.
	Образотворче мистецтво	1	Волкова С.М.
Технології	Трудове навчання	8(2)	Волкова С.М.
	Інформатика	1	Ніжинська В.В.
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	2(3)	Владиченко Л.М.
	Основи здоров'я	1	Гусак Н.А.
Разом		31	
Корекційно-розвиткові заняття	Соціально-побутове орієнтування	2	

	Лікувальна фізкультура (ритміка)	2	
	Розвиток мовлення	1	
Додаткові години на предмети інваріантної складової, курси за вибором, індивідуальні та групові заняття		1	
Гранично допустиме навчальне навантаження (без корекційно-розвиткових)		32	

**Тижневе навантаження учнів Дніпровської гімназії №102
Дніпровської міської ради**

№ п / п	клас	Кількість учнів				Кількість годин інваріантної частини	Кількість годин варіативної частини	Всього годин за освітньою програмою	Додаткові години							Всього додаткових годин	Разом годин	
		всього	Дистанційне навчання	Сімейне навчання	Педагогічні й патронаж				Англійська мова	Друга іноземна мова	Українська мова	Інформатика	ТН	Фізична культура	Захист України			
1	1а	25	23	2		22	1	23										23
2	2а	33	32	1		24	1	25				1				1		26
3	3а	25	22	3		25	1	26	3			1				4		30
4	4а	19	19	0		25	1	26				1				1		27
5	4б	27	27	0		25	1	26				1				1		27
	1-4 кл	130	124	6	-	121	5	126	3			4				7		133
6	5а	34	34	0		29	2	31				1.5				1.5		32.5
7	6а	32	28	4	1	32	2	34	3.5		4	1.5				11		45
8	7а	27	26	1		31	2.5	33.5	3		2.5	1				1		34.5
9	8а	22	20	2		31	3	33.5				1				1		34.5
10	8б	29	26	3		31.5	3	34.5				2				8		36.5
11	9а	26	26	0		33	3	36				2				2		38
	5-9 кл	170	160	10	1	185	16.5	201.5	6.5			8.5				15		216.5
	1-9 класи	300	284	16	1	306	21.5	327.5	9.5			12.5				49.5		349.5